

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN COVID-19 KAYGISI VE BELİRSİZLİK
KARŞISINDAKİ TUTUMLARININ PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mihriban KAZIMOĞLU ÇAKAR

0000-0002-6573-0667

BURSA-2022

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN COVID-19 KAYGISI VE BELİRSİZLİK
KARŞISINDAKİ TUTUMLARININ PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mihriban KAZIMOĞLU ÇAKAR
0000-0002-6573-0667

Danışman
Prof. Dr. Figen AKÇA

BURSA - 2022

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Mihriban KAZIMOĞLU ÇAKAR

01/09/2022

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK ONAYI

“Üniversite Öğrencilerinin Covid-19 Korkusu ve Belirsizlik Karşısındaki Tutumlarının Psikolojik Sağlık Düzeyleri Açısından İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Mihriban KAZIMOĞLU ÇAKAR

Danışman

Prof. Dr. Figen AKÇA

Eğitim Bilimleri ABD Başkanı

Prof. Dr. Sedat YÜKSEL

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA BENZERLİK YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 01/09/2022

Tez Başlığı / Konusu: Üniversite Öğrencilerinin Covid-19 Kaygısı ve Belirsizlik Karşısındaki Tutumlarının Psikolojik Sağlık Düzeyleri Açısından İncelenmesi

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 49 sayfalık kısmına ilişkin, 01/09/2022 tarihinde şahsım tarafından Turnitin*adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 17 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Mihriban KAZIMOĞLU ÇAKAR
Öğrenci No: 801833010
Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Programı: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman Prof. Dr. Figen AKÇA
(Adı, Soyad, Tarih)

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda 801833010 numara ile kayıtlı Mihriban KAZIMOĞLU ÇAKAR'ın hazırladığı “Üniversite Öğrencilerinin Covid-19 Kaygısı ve Belirsizlik Karşısındaki Tutumlarının Psikolojik Sağlık Düzeyleri Açısından İncelenmesi” konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 28/09/2022 günü 13.00-14.00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının (başarılı/başarısız) olduğuna (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Sınav Komisyonu Başkanı
Prof. Dr. Figen AKÇA
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Prof.Dr. Firdevs SAVİ ÇAKAR
Burdur Mehmet Akif Üniversitesi

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk KABAKÇI
Bursa Uludağ Üniversitesi

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	Mihriba KAZIMOĞLU ÇAKAR
Üniversite	Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ana Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
Tezin Niteliği	Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	xiii + 74
Mezuniyet Tarihi	
Danışmanı	Prof. Dr. Figen AKÇA

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN COVID-19 KAYGISI VE BELİRSİZLİK KARŞISINDAKİ TUTUMLARININ PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu araştırmanın temel amacı üniversite öğrencilerinin Covid-19 kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin psikolojik sağlamlıklarına etkisinin incelenmesidir. Bu amaçla araştırma farklı bölgeleri temsil edecek şekilde 6 üniversitenin öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan 405 katılımcıdan 222'si ve 183'ü erkektir. Verilerin toplanmasında Koronavirüs Anksiyete Ölçeği (KAÖ) (Biçer ve ark., 2020), Belirsizliğe Karşı Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12) (Sarıçam ve ark,2014), Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (KPSÖ) (Doğan, 2015) ve araştırmacı tarafından oluşturulan Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır.

Cronbach Alfa değerleri hesaplanan ölçeklerin güvenilir oldukları tespit edilmiştir. İkili grupların karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi uygulanarak KAÖ, BTÖ-12 ve KPSÖ düzeylerinin; cinsiyet, aşı yaptıрма durumları, Covid 19 geçirme durumları, kronik rahatsızlık durumları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. KAÖ, BTÖ-12 ve KPSÖ düzeylerinin üniversite öğrencilerinin medeni durumları ile arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Çalışmaya katılan öğrencilerin ölçek puanlarının fakültelere göre incelenmesinde Kruskal Wallis H Testi uygulanarak; Fakülte grupları arasında "KAÖ" ve KPSÖ düzeyleri açısından incelendiğinde anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). Fakültesi, Eğitim Fakültesi, olanlarda KAÖ ve KPSÖ düzeyleri diğer fakültelere göre anlamlı derecede daha düşük olduğu görülmüştür. Fakülte grupları ile BTÖ-12 açısından anlamlı bir

farlılık görülmemiştir. KAÖ düzeyleri ile KPSÖ düzeyleri arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r = -0,319$, $p < 0,05$). KAÖ'den elde edilen puan arttıkça KPSÖ puanı azalmaktadır. BTÖ düzeyleri ile KPSÖ düzeyleri arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r = -0,253$, $p < 0,05$). BTÖ'den elde edilen puan arttıkça KPSÖ puanı azalmaktadır.

***Anahtar sözcükler:** Belirsizliğe Tahammülsüzlük, Covid-19, Covid-19 Kaygısı, Psikolojik Sağlık*

ABSTRACT

Author	Mihriban KAZIMOĞLU ÇAKAR
University	Bursa Uludag University
Institution	Institute of Education Sciences
Field	Educational Sciences
Branch	Guidance and Psychological Counselling
Degree Awarded	Thesis of Master Degree
Page Number	xiii + 74
Degree Date	
Supervisor	Prof. Dr. Figen AKÇA

EXAMINATION OF UNIVERSITY STUDENTS' ATTITUDES AGAINST COVID-19 ANXIETY AND UNCERTAINTY IN TERMS OF PSYCHOLOGICAL STRENGTH

The main purpose of this research is to examine the effects of university students' fear of Covid 19 and intolerance of uncertainty on their psychological resilience. For this purpose, the research consists of students from 6 different universities in the Republic of Turkey. Of the 405 participants participating in the study, 222 (54.8%) are female and 183 (45.2%) are male. The Coronavirus Anxiety Scale (CAS), the Intolerance of Uncertainty Scale (IUS-12), the Brief Psychological Resilience Scale (BPRS) and the Demographic Information Form created by the researcher have been used to collect the data. Cronbach Alpha values were calculated for the measurement tools used in the research and it was determined that the scales were reliable. In the comparison of the paired groups, by applying the Mann Whitney U test; A significant difference was found in the levels of CAS, BTS-12 and KPSS depending on gender, vaccination status, Covid 19 status, and chronic illness. It was observed that there was no significant difference between the levels of CAS, BTS-12 and KPSS with the marital status of university students. In the examination of the scale scores of the students participating in the study according to the faculties, by applying the Kruskal Wallis H Test; There is a significant difference between the faculty groups in terms of "COAS" and KPSS levels ($p < 0.05$). KAS and BPRS levels of those from the faculty of Education were found to be significantly lower than those of other faculties. There was no significant difference between faculty groups and BTS-12. There is a negative and significant relationship between the levels of KAS and BPRS ($r = -0.319$, $p < 0.05$). As the score obtained from the KAS

increases, the BPRS score decreases. There is a negative and significant relationship between the levels of IUS and BPRS ($r = -0,253$, $p < .0,05$). As the score obtained from the IUS increases, the BPRS score decreases.

Keywords: *Covid-19, Fear of Covid-19, Intolerance of Uncertainty, Psychological Resilience*

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitimi süreciyle başlayarak bilgileri, enerjisi ve motive edici cümleleri ile akademik yolumu aydınlatan değerli danışman hocam Prof.Dr. Figen Akça'ya,

Emek verilen işlerin ne kadar anlamlı olacağını bana çok küçük yaşlardan beri öğreten bugünleri emek emek kazıyan ve her zaman yanımda olan canım babam Halis Kazımoğlu'na, hayatım boyunca gizli bir kahraman olarak arkamda duran ve beni destekleyen canım annem Zümrüt Kazımoğlu'na, her anımda yanımda olan, desteğiyle bana güç katan, yol arkadaşım, sevgili eşim, Serhat Çakar'a, yeni bir hayata daha kolay adapte olmamı sağlayan hep yanımda olacağını bildiğim değerli annem Şükran Çakar'a, yüksek lisans sürecimin destekçisi canım Seçil Ceyhan'a, yüksek lisans sürecimde emekleri ile beni destekleyen, motive eden çok değerli Fatma Yalçın Gürtürk'e, bana her zaman destek sağlayan değerli arkadaşım Sebile Dursun'a, yüksek lisans sürecimde katkılarını esirgemeyen, Hünkar Zorlu'ya, her daim yanımda olan Selvi Ömer'e, katkılarıyla yanımda olan Ceyda Şenol Keleş'e, adını saymadığım ama desteklerini hep yanımda hissettiğim değerli arkadaşlarım ve katkısı olan herkese teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmamı, beni yeni bir hayat ile tanıştıran canım oğlum Poyraz Çakar'a armağan ediyorum...

Mihriban KAZIMOĞLU ÇAKAR

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK ONAYI	ii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
TEŞEKKÜR.....	ix
TABLolar	xiii

1. BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırma Soruları	5
1.2.1. Problem Cümlesi.....	5
1.3. Amaç	5
1.4. Önem	6
1.5. Varsayımlar	7
1.6. Sınırlılıklar	7
1.7. Tanımlar	7

2. BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Covid-19 Hastalığı	9
2.1.1. Covid-19'un Etkileri	9
2.2. Salgın Hastalık	11
2.3. Covid-19 Kaygısı ve Korkusu.....	12
2.4. Belirsizliğe Tahammülsüzlük.....	13
2.4.1. Belirsizliğin Boyutları.....	14
2.5. Psikolojik Sağlık	14
2.6. İlgili Yayın ve Araştırmalar	17
2.6.1. Yurt İçi Araştırmalar	17
2.6.2. Yurt Dışı Araştırmalar.....	21

3. BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	25
3.1. Araştırmanın Modeli	25
3.2. Evren ve Örneklem.....	25
3.3. Veri Toplama Araçları	27

3.3.1. Demografik Bilgi Formu.....	27
3.3.2. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği Kısa Formu (KAÖ).....	27
3.3.3. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12).....	28
3.3.4. Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ)	29
3.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi.....	29

4. BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM.....	31
4.1. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeylerinin Cinsiyet ile Arasındaki Farklılık Sonuçları	31
4.2. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeylerinin Medeni Durum ile Arasındaki Farklılık Sonuçları.....	32
4.3. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeylerinin Fakültele göre Farklılık Sonuçları.....	33
4.4. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeylerinin Covid-19 geçirmeleri ile Arasındaki Farklılık Sonuçları	34
4.5. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeylerinin Kronik Rahatsızlık Durumları ile Arasındaki Farklılık Sonuçları	35
4.6. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeylerinin Aşı Yaptırma Durumları ile Aralarındaki Farklılık Sonuçları	36
4.7. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği düzeylerinin Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeyleri ile Aralarındaki Korelasyon Sonuçları.....	37
4.8. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği düzeylerinin Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeyleri ile Aralarındaki Korelasyon Sonuçları	37
4.9. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçek Puanı ve Alt Boyutları ile Kısa Psikolojik Sağlık Ölçek Puanı ile Arasındaki Korelasyon Sonuçları	38

5. BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	39
5.1. Tartışma ve Sonuç	39
5.1.1. Üniversite Öğrencilerinin Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeğinin Cinsiyet Düzeylerineİlişkin Bulguların Tartışılması.....	39

5.1.2. Üniverite Öğrencelerinin Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeğinin Medeni Durum Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	40
5.1.3. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeğinin Fakültele İlişkin Bulgularının Tartışılması	41
5.1.4. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeğinin Covid Geçirme Durumlarına İlişkin Bulgularının Tartışılması.....	42
5.1.5. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeğinin Kronik Rahatsızlıkları Olma Durumlarına İlişkin Bulgularının Tartışılması	42
5.1.6. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeğinin Aşı Yaptırma Durumlarına İlişkin Bulgularının Tartışılması.....	42
5.1.7. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği düzeylerinin Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeyleri ile Aralarındaki Korelasyon Bulgularının Tartışılması	43
5.1.8. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği düzeylerinin Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeyleri ile Aralarındaki Korelasyon Bulgularının Tartışılması	43
5.2. Öneriler.....	44
5.2.1. Araştırmacılara Öneriler.....	44
5.2.2. Uygulamacılara Öneriler	45
KAYNAKÇA	47
EKLER	64
Ek 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu	65
Ek 2: Kişisel Bilgi Formu	66
Ek 3: Koronavirüs Anksiyete Ölçeği Kısa Formu	67
Ek 4: Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği	68
Ek 5: Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12)	69
Ek 6: Koronavirüs Anksiyete Ölçeğinin Kullanım İzin Belgesi	70
Ek 7: Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Kullanım İzin Belgesi	71
Ek 8: Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Kullanım İzin Belgesi	72
EK 9: Araştırma ve Yayın Etik Kurul Kararı.....	73
ÖZ GEÇMİŞ	74

Tablolar Listesi

<i>Tablo</i>	<i>Sayfa</i>
1. Yatkınlık faktörleri.....	15
2. Koruyucu faktörleri.....	16
3. Katılımcıların demografik özellikleri.....	26
4. Kolmogorov-Smirnov Testi	30
5. Üniversite Öğrencilerinin KAÖ, BTÖ ve KPSÖ Düzeylerinin Cinsiyet ile İlişkisini Belirlemeye Yönelik Kullanılan Mann-Whitney U Test Sonuçları.....	31
6. Üniversite Öğrencilerinin KAÖ, BTÖ ve KPSÖ Düzeylerinin Medeni Durum ile İlişkisini Belirlemeye Yönelik Kullanılan Mann-Whitney U Test Sonuçları.....	32
7. Üniversite Öğrencilerinin Fakültele göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	33
8. Üniversite Öğrencilerinin KAÖ, BTÖ ve KPSÖ Düzeylerinin Covid-19 geçirmeleri İle İlişkisini Belirlemeye Yönelik Kullanılan Mann-Whitney U Test Sonuçları.....	34
9. Üniversite öğrencilerinin KAÖ, BTÖ ve KPSÖ düzeylerinin kronik rahatsızlık durumları ile farklılıklarını belirlemeye yönelik kullanılan Mann-Whitney U test sonuçları	35
10. Üniversite öğrencilerinin KAÖ, BTÖ ve KPSÖ düzeylerinin aşı yaptıırma durumları ile farklılaşma düzeylerini belirlemeye yönelik kullanılan Mann-Whitney U test sonuçları	36
11. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği düzeylerinin Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeyleri ile Aralarındaki Korelasyon Sonuçları Ölçek Puanı ile Arasındaki Korelasyon İlişkisi	37
12. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği düzeylerinin Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeyleri ile Aralarındaki Korelasyon Sonuçları Ölçek Puanı ile Arasındaki Korelasyon İlişkisi	37
13. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçek Puanı ve Alt Boyutları ile Kısa Psikolojik Sağlık Ölçek Puanı ile Arasındaki Korelasyon İlişkisi	38

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumu, amacı, önemi ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Pandemiler insanın mevcudiyetinden beri dünya için ciddi bir sorundur (Üstün, 2020). Küresel bir buhran yaratan pandemiler, uluslararası düzenleri ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi yönden etkilemiş ve etkilemeye devam etmektedir (Oğurlu, 2020). Güncel olarak, dünyanın birçok bölgesine yayılan ve 'Covid-19' adı verilen bu virüsün, Dünya Sağlık Örgütü'nün 11 Mart 2020 tarihinde pandemi ilan etmesine sebep olmuştur (WHO, 2020a). Aynı tarihte Türkiye'deki ilk Covid-19 vakası da bildirilmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Pandemi sürecinde virüsün yayılımını engellemek ve etkisini azaltmak adına sosyal mesafe, sokağa çıkmama, evden çalışma, izolasyon, maske kullanımı gibi birçok önlem alınmıştır. Bununla beraber hem vaka sayısı hem de virüsten ötürü yaşamını yitirenlerin sayısı giderek çoğalmaktadır (WHO, 2020b). Kişilerin sadece fiziksel sağlığını etkilemekle kalmayıp beraberinde ruhsal sağlık üzerinde de kısa ve uzun vadede etkiler bıraktığı gözlenmektedir (Almond ve Mazumder, 2005). Öldürücü ve yıpratıcı sonuçlarından doğrudan etkilenenlerin dışında salgının birçok psikolojik, ekonomik ve sosyal sonuçları bulunmaktadır (Davies, 2013). Hastalıkla ilgili anksiyete ve belirsizlik duygularının çoğalması evrensel anlamda büyük can kayıplarına sebep olan bu virüsün, bilim insanlarının hastalığın tedavisi ve bulaşma yolları hakkında fikir ayrılıklarına sebep olmaktadır (Memiş, Doğan ve Düzel, 2020). Pandemi ile birlikte psikolojik baskı, negatif beklentilerle ani değişimlerle endişe ve anksiyete düzeyini en üst noktaya taşımıştır (Kasapoğlu, 2020). Pandemi ve Covid-19 salgınının yapısı kaygı, korku ve şiddetli endişeye sebebiyet vermektedir (Ahorsu ve diğerleri, 2020). Salgın döneminde korku, kaygı ve belirsizlik çok yönlü bir biçimde birbirini etkilemektedir. Buhr ve Dugas (2002) duygusal, bilişsel ve davranışsal yönden meçhul olay ve durumlara yönelik negatif tepki verme eğilimi tahammülsüzlük şeklinde ifade etmektedir. Covid-19 virüsünün etkili iyileştirme şeklinin bulunmamış olması bu duyguları daha çok arttırmakta, sürece dair belirsizlik oluşturmaktadır. Belirsizlik, insan psikolojisi için olumsuz bir etki oluşturan strese ait önemli kavramlardan biridir (Sarıçam ve diğerleri, 2014). Belirsizlik kelime anlamı olarak, ileride ortaya çıkacak bir olayın, durum ya da davranışın sonuçlarını bilememe, ön görememek anlamına gelir (Sarı, 2007). İnsanoğlu yaratılışı gereği, geleceğini bilmek ister (Sarı ve Dağ, 2009). Net olmayan geleceğin ve belirsizliğin kişide kaygı yaratan bir durum oluşturduğu ve kişinin bu tür durumlarda vereceği tepkinin farklılık

göstereceği belirtilmiştir (Geçgin ve Sahranç, 2017). Budner (1962) belirsizliğe tahammülsüzlük seviyesi yüksek olan kişilerin belirsizlik durumu ile karşılaştığında inkâr veya itaat etme tepkisi göstereceğini bildirmiştir. Robichaud ve Dugas (2015)' e göre belirsizliğe müsamaha gösteremeyen kişilerin ani durumlar karşısında olumsuz tepkiler verdiğini ve kaçınılması gerektiğini, belirsizliğin üzücü ve kaygılı olduğunu, geleceğe yönelik belirsizliğin adil olmadığını ve belirsizliğin bireyin fonksiyonelliğini bozduğunu belirtmişlerdir. Bireyin belirsiz olayları bilişsel, duygusal ve davranışsal düzeyde nasıl algıladığı, değerlendirdiği, ne şekilde tepki gösterdiğini etkileyen bilişsel bir yanlılıktan da bahsedilmektedir. En çok da belirsiz olayları tehdit edici nitelikte algılamaya yönelik açıklamalar ağır basmaktadır (Dugas ve diğerleri, 2004).

Covid-19 ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde en çok dikkat çeken konuların başında yaş gelir. Zira gelişim dönemleri itibari ile pandemiye karşı nasıl bir tutum ile yaklaşılacağı merak konusu olmuştur. Araştırmaların 18 yaş üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Tapan, 2022). Genel nüfusta yapılan ve büyük çoğunluğunu yetişkin olduğu bir araştırmada öğrencilerin, salgına ilişkin stres, kaygı ve depresyon seviyelerini diğer gruplara göre (emekli, çalışan) daha üst düzeyde yaşadıkları sonucuna varılmıştır (Wang vd., 2020). Başka bir çalışmada da genç yetişkinlerde, pandemi kaynaklı olumsuz ruhsal sonuçlar yaşama riskinin daha ileri yaş gruplarına göre yüksek olduğu belirtilmiştir (Varma vd., 2021). Bu iki araştırmada da dikkat çeken ve yaklaşık olarak 18-29 yaş aralığını kapsayan üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun içinde yer aldığı bu yaş aralığı beliren yetişkinlik dönemi olarak ifade edilmektedir (Arnett, 2015). Alanyazında, pandeminin üniversite öğrencileri üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koyan araştırma sonuçları bulunmaktadır. Örneğin, Hossain ve diğerleri (2021), pandeminin ortaya çıkışından bir yıl sonra uzaktan eğitime geçiş yapmış öğrencilerle yaptıkları bir çalışmada, öğrencilerin % 61'inin yüksek düzeyde akademik gecikme korkusu yaşadıkları ve bunun yüksek seviyede stres ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bir başka araştırmada, üniversite öğrencilerinin %53'ünde günlük faaliyetlerini yerine getirme ve bunlardan zevk alma yeteneği ile ilişkili olan sosyal işlev bozukluğunun yüksek düzeyde olduğuna ulaşılmıştır (Marques vd., 2021). Pandeminin ekonomik sonuçlarına ilişkin olarak da pandemi nedeniyle işlerini yitiren üniversite öğrencilerinin iş bulmakta zorluk çektiği, ekonomik güvensizlik yaşadıkları ve bu durumun kaygı artışı beraberinde getirdiği belirtilmiştir (Tsurugano vd., 2021). Yine benzer şekilde üniversiteli gençlerin, pandeminin günlük yaşam ve ekonomik durum üzerindeki etkisine ilişkin endişeleri ile akademik gecikmelere ilişkin endişelerinin yüksek oranda şiddetli kaygı ile ilişkili olduğunu bildiren çalışmalar da bulunmaktadır (Dharvd., 2020). Görülmektedir ki

genel nüfustan farklı olarak üniversite öğrencileri buldukları dönem gereği pandeminin sosyal ve psikolojik zorlukları yanında akademik zorluklarına da maruz kalmışlardır. Pandemiden önemli ölçüde etkilenen üniversite öğrencileri, içinde buldukları gelişim dönemi itibariyle bugünleri ve gelecekleri için önemli işler ve seçimler yapmaktadırlar (Arnett, 2000). Bu nedenle üniversite öğrencilerinin geleceğe ilişkin beklentilerinin ve motivasyonlarının, risk faktörlerinden (korku, umutsuzluk gibi) ve koruyucu faktörlerden (psikolojik sağlamlık) nasıl etkilendiğinin belirlenmesi oldukça önemlidir. Bu doğrultuda Covid-19 pandemisinin üniversite öğrencilerinin ruh sağlığı üzerindeki psikolojik sonuçları ile ilişkili faktörlerden birinin umutsuzluk olduğu düşünülmektedir (Tapan, 2022). Zira bireyler, gelecekleri hakkında endişe ve belirsizlik yaşadıklarında umutsuzluk duygularına kapılmaları muhtemeldir (Sarıcalı vd., 2020).

Pozitif psikolojinin bir konusu olan, olumlu bilişleri ele alacak olursak, depresif duygu durumu yaşayan kişilerde, olumsuz düşünme eğilimleriyle baş etme sistemi olarak olumlu yorumlama biçiminin kullanıldığı görülmektedir. Olumlu bilişlere sahip olmanın, psikolojik rahatsızlıkların iyileşmesine yönelik önemli bir rolü olduğu bildirilmiştir (MacLeod ve Moore, 2000). Olumlu bilişlerin, bireylerin hem özsaygılarında artış sağlayacağı hem de baş etme mekanizmalarını geliştireceği söylenmekle beraber, depresyon ile birlikte meydana gelen gerginliğin durdurulmasına da yardımcı olacağı belirtilmektedir (Lightsey, 1994). Böylelikle, depresyon süresince var olan çaresizlik hissi ile baş etmede etki göstereceği düşünülmektedir. Dahası, olumlu biliş, yalnızca psikolojik rahatsızlığı iyi etmede değil, aynı zamanda psikolojik rahatsızlıkları önlemeye yönelik de yarar sağlayabildiği ve ek olarak, bu rahatsızlıkların yinelenebilirliğini engellemede etkili olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (MacLeod ve Moore, 2000). Yaşam boyu herhangi bir çocuğun ve herhangi bir bireyin psikolojik savunmasızlığı ve sağlamlığı, kişisel özelliklerin, sosyal bağlamın ve sayısı, şiddeti ve sürekliliği dâhil olmak üzere olumsuz durumların doğasının karmaşık bir etkileşimi ile belirlenebilir (Herman ve diğerleri, 2011). Psikolojik sağlamlık, çevresel risk tecrübelerine, stres veya sıkıntıların üstesinden gelmeye karşı görece bir direnç anlamına gelen etkileşimli bir kavramdır ve bu nedenle olumlu mental sağlıktan farklıdır (Rutter, 2006).

Hastalık salgınları gibi aşırı strese maruz kalma üzerine yapılan çalışmalar, daha az derecedeki kötü olayları inceleyen çalışmalarla değerlendirildiğinde daha yüksek bir psikopatoloji yaygınlığı ve daha düşük bir direnç oranı bildirmiştir. Her tür çalışma ve modelleme yaklaşımında, dirençli bireylerin oranı ortalama olarak üçte iki olarak görülmektedir (Bonanno, 2004). Araştırmalar psikolojik sağlamlığı Covid-19 nedeniyle ortaya çıkan ruh sağlığı güçlükleriyle başa çıkma stratejisi olarak tanımlamaktadır (Prime ve

diğerleri, 2020). Örneğin, ABD'li yetişkinler üzerinde yapılan bir çalışmada, Killgore ve diğerleri (2020), psikolojik sağlamlıkta daha yüksek puanların Covid-19'un etkileri hakkında daha düşük bir kaygı seviyesi ile ilişkili olduğunu buldu. Paredes ve arkadaşları (2020) pandeminin idrak edilen tehdidinin, gelecekteki kaygısının aracılık ettiği mental iyilik üzerindeki dolaylı etkisinin, psikolojik sağlamlık düzeyi tarafından azalttığını göstermiştir. Benzer bir şekilde, Yıldırım ve Solmaz (2020), Covid-19 stresi ve tükenmişliği arasındaki ilişkiye psikolojik sağlamlığın aracılık ettiğini belirtmişlerdir.

Polizzi, Lynn ve Perry (2020) çalışmalarında, stresi azaltmaya, psikolojik sağlamlığı ve iyileşmeyi teşvik etmeye yönelik çoklu başa çıkma stratejileri (ör. Davranışsal aktivasyon, kabul temelli başa çıkma, farkındalık uygulaması, sevgi dolu iyilik uygulamaları) belirtmişlerdir. Bu stratejiler, Covid-19 salgınının ortasında kişilerin anlam oluşturmaya, sıkıntı toleransı oluşturmaya, sosyal desteği artırmaya, derin insani birbirine bağlılığımıza dair bir bakış açısı geliştirmesine ve hedefe yönelik değer odaklı eylemler gerçekleştirmesine yardımcı oldukları için özellikle etkili olabilir. Fuller ve Huseth-Zosel (2020), yaşlı bireylerle yaptıkları görüşmelerde, olumlu bir bilişle sahip olmanın yaşlı yetişkin bireyler arasında çok dikkat çekici bir başa çıkma stratejisi olduğunu belirtmişler ve Covid-19 sırasında psikolojik başa çıkma ve uyum sağlama açısından yaşlı yetişkinlerin psikolojik sağlamlığını vurgulamışlardır. Sosyal destek arama, olumlu düşünme ve problem çözme gibi olumlu başa çıkma mekanizmalarının kullanımı, daha düşük düzeyde travmatik stres, damgalanma (Chew ve diğerleri, 2020), psikolojik sıkıntı (Babore ve diğerleri, 2020), stres semptomları (Nie ve diğerleri, 2020), anksiyete ve depresyon (Mi ve diğerleri, 2020; Zhu ve diğerleri, 2020) ile ilişkilendirilmiştir.

Yukarıda sözü edilen araştırmalar sonucunda görüldüğü gibi psikolojik sağlamlık zihinsel ve bedensel sağlığımız açısından önemli rollere sahiptir ve birçok faktörden etkilenebilmektedir. Pandemi olarak adlandırılan Covid-19 bunlardan biridir. Bireylerde kaygı, stres, belirsizlik yaratarak hayatın olağan akışını büyük ölçüde etkilemiştir. Literatür tarandığında Covid-19 ile belirsizliğe tahammül ve psikolojik sağlamlık arasında ayrı ayrı ilişkilendirildiği çalışmalara rastlanmasına rağmen bir arada ele alındığı ve üniversite grubu ile çalışmalara rastlanmamıştır. Bu sebeple söz konusu boşluğu gidermek adına bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin Covid-19 kaygısı ile belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri açısından farklılıklarının incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırma Soruları

1.2.1. Problem Cümlesi

Covid-19 kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi ile psikolojik sağlamlık arasında farklılık var mıdır?

Yaşanılan Covid-19 kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi ile psikolojik sağlamlıkları arasında farklılık olup olmaması araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

Bu başlıkta aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Üniversite Öğrencilerinin Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği düzeylerinin Cinsiyet ile arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

2. Üniversite Öğrencilerinin Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği düzeylerinin medeni durum ile arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

3. Üniversite Öğrencilerinin Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği düzeylerinin Fakültele göre arasında anlamlı fark var mıdır?

4. Üniversite Öğrencilerinin Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği düzeylerinin Covid-19 geçirmiş olma durumları ile arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

5. Üniversite Öğrencilerinin Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği düzeylerinin kronik rahatsızlık durumları ile arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

6. Üniversite Öğrencilerinin Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği düzeylerinin Aşı yaptırma durumları ile arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

7. Üniversite Öğrencilerinin Koronavirüs Anksiyete Ölçeği düzeylerinin Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği düzeyleri ile arasında anlamlı fark var mıdır?

8. Üniversite Öğrencilerinin Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği düzeylerinin Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği düzeyleri ile arasında anlamlı fark var mıdır?

1.3. Amaç

Bu araştırmanın temel amacı üniversite öğrencilerinin Covid-19 kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin psikolojik sağlamlıkları ile ilişkisinin bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

1.4. Önem

Pandeminin sebep olacağı psikolojik sonuçların anlaşılması ve müdahale edilmesi için kişilerin verdiği tepkilerin dikkate alınması önem taşımaktadır (Cullenvd., 2020; Taylor, 2019). Önceki yıllarda yaşanan salgınlar üzerine yapılan çalışmalarda (ebola, influenza gibi) salgının yayılım hızı azalsa bile ruh sağlığındaki etkilerinin uzun süre devam edebileceğine vurgu yapılarak (Reardon, 2015) pandeminin psikolojik etkilerinin anlaşılabilmesi için salgın tehdidinin içerdiği korku, öfke gibi hislerin dikkate alınıp pandeminin yanı sıra pandemiye eşlik eden bir korku ve stres pandemisinin de mevcut olup olmadığının anlaşılması önerilmektedir (Ornell vd., 2020). Aynı zamanda fiziksel müdahalelerin yanı sıra pandemiden doğrudan veya dolaylı olarak etkilenen bireylere planlı bir ruh sağlığı hizmetleri sunulması gerektiğine de dikkat çekilmektedir (Xiang vd., 2020).

Ruh sağlığı üzerinde negatif etki oluşturan faktörlerin tanımlanması ve ölçülmesinin yanı sıra kişileri Covid-19'un olumsuz sonuçlarından koruyacak faktörlerin neler olduğunu anlamak da ciddi önem taşımaktadır (Knowles vd., 2021). Psikolojik sağlık "değişen durumlar karşısında daha yüksek zihinsel uyum sağlama ile zihinsel ve duygusal kaynakları daha etkili kullanma" yeteneğini içermektedir (Feder vd., 2019, s.447).

Covid-19 pandemisi sürecinde üniversite öğrencileri ile yapılmış araştırmalar tarandığında ulusal ve uluslararası alanyazında çeşitli değişkenlerle öğrencilerinin pandemi ile alakalı ruhsal problemlerine dair çalışmalar yürütüldüğü görülmektedir. Örneğin Lathabhavan (2021), Covid-19'un birinci ve ikinci dalgalarına ilişkin Hindistan'daki üniversite öğrencilerinin korku seviyelerinin ruh sağlığı üzerindeki etkisini, Duman (2020), Covid-19 korkusu ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Rahman (2021), Tıp fakültesi öğrencilerinin Covid-19 korkusu düzeylerini incelerken; Çalışkan ve diğerleri (2021), hemşirelik öğrencilerinin Covid-19 korkusu ile mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Görülmektedir ki çalışmalar salgının hemen başında yapılmaya başlanmış ve yapılmaya da devam etmektedir. Yapılan çalışmaların birçoğu salgının ilk çıktığı dönemlerde, yani pandemiye ilişkin korku ve paniğin çok daha yüksek olduğu zamanlarda yapılmıştır. Bu durum mevcut araştırmanın, salgının Türkiye'de görülmeye başlamasından yaklaşık bir yıl sonra yapıyor olmasını, bir dezavantaj veya yetersizlik olarak akla getirebilir (Tapan, 2022).

Covid-19, 2019 yılının son aylarında hayatımıza giren ve insanlığın yeni tanıştığı bir pandemidir. Bu nedenle kısa sürede çok sayıda çalışma yapılmış olmasına rağmen, her değişkeni ele alan çalışma sayısı olağan olarak sınırlı kalmıştır. Yapılan çalışmaların daha çok genel nüfus üzerinde yapıldığı görülmüş olup, üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmaların

daha az olduğu gör÷lmektedir. Üniversite hayatı, stres ve kaygı vericidir (Özgüven, 1992). Üniversite hayatıyla birlikte pek çok yeni sorumluluk ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Çiftçi-Arıdağ & Ermumcu, 2017). Bu dönemde öğrenciler meslek sahibi olma, toplum içinde yer alabilme ve geleceğe yön verme idealleri ile yeni bir okula, şehre ve farklı bir çevreye uyum sağlamak için çaba göstermektedir ve bu durum pek çok gençte problemlerin oluşmasına sebebiyet oluşturabilmektedir (Aktaş, 1997). Araştırmalar üniversite öğrencilerinin çeşitli alanlarda problem yaşadıklarını göstermektedir (Aydın, 2017). Üniversite öğrencilerinin problem çeşitliliği risk grubu olarak değerlendirilmelerine neden olmaktadır. Üniversite öğrencilerinin Covid-19 kaygısı ile belirsizliğe tahammülsüzlük ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkinin incelenmemiş olması dikkate alındığında bu araştırmanın düzenlenecek olan önleyici çalışmalara bilgi sağlaması, uygulamadaki meslektaşlarımıza, alanyazına ve daha sonra yapılacak olan araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Varsayımlar

Bu çalışmada, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin ölçek sorularına içtenlikle doğru cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma Türkiye Cumhuriyeti'nde yer alan 6 farklı üniversitenin belli fakülteleri ve öğrencileri (n= 405) ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Belirsizliğe Tahammülsüzlük: Belirsizliğe tahammülsüzlük günlük hayatımızdaki belirsizlikleri anlama ve bu durumlara karşı bilişsel, davranışsal ve duygusal olarak tepki vermek olarak adlandırılabilir (Dugas, Buhr ve Ladouceur, 2004). Belirsizliğe tahammülsüzlüğü yüksek olan kişilerin belirsiz olayları can sıkıcı ve stresli durumlar olarak gördüğü, belirsizlikten korunmaya ve belirsizlik içeren durumlarda çevreye uyum sağlamada güçlük çekmeye uygun olduklarını da bildirmiştir (Buhr ve Dugas, 2002).

Kaygı: TDK'ye göre, endişe duyulan düşünce, üzüntü, tasa ve gam anlamlarına gelmektedir. Gelecekte kötü bir şey olacağı fikrinin ortaya çıkardığı nedeni bilinmeyen gerginlik duygusu olarak tanımlanmıştır (TDK, 2021).

Covid-19 Korkusu: Covid-19 korkusu, koronavirüse neden olan virüse yakalanma korkusunun yüksek düzeyde tetiklenmiş tepkisi olarak adlandırılabilir. Eşlik eden bedensel belirtiler semptomlar konusunda aşırı kaygıya, kişisel ve mesleki kayıpla ilgili önemli strese, artan güvence ve güvenlik arama davranışlarına ve halka açık yer ve durumlardan kaçınma, günlük yaşam işleyişinde belirgin bozulmaya neden olur (Koçoğlu, 2021).

Psikolojik Sağlamlık: Kişinin stresli durumlar karşısında iyileşme becerisidir (Rahat ve İlhan, 2016).

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde salgın hastalıklar, Covid-19, Covid-19'un etkileri, Covid-19 korkusu, Covid-19 kaygısı, belirsizlik, belirsizliğe tahammülsüzlük, belirsizliğin boyutları, psikolojik sağlamlık kavramlarına değinilmiştir.

2.1. Covid-19 Hastalığı

Küresel bir pandemi olan Covid-19, Aralık 2019'un sonlarına doğru meydana gelen bir salgın hastalıktır, 5 Ocak 2019 da gözetim altındaki 121 yakın temaslı 44 hastanın "etiyojisi bilinmeyen pnömoni" olduğu açıklanmıştır. Ayrıca Dünya Sağlık Örgütü, 11 hastanın durumunun ağır olduğunu ve etkilenen birçok kişinin Huanan Deniz Ürünleri pazarı ile bağlantılı olduğunu belirtmiştir (2020). Bazı hastaların akciğer grafisinde ateş, nefes darlığı ve akciğer infiltrasyonu olduğu gözlemlenmiştir (Bogoch, vd., 2020: 1). 22 Ocak 2020 tarihi itibarıyla, Çin'de bulunan 25 ilde (ilçe ve şehirler) toplam 571 Covid-19 vakası açıklanmıştır (Lu, 2020: 69). İlk insandan insana Covid-19 bulaşma vakası ABD'de 30 Ocak 2020 de bildirilmiştir (Rothan ve Byrareddy, 2020: 2). Ayrıca 30 Ocak 2020 de, Çin'de 7734 vaka teyit edilmiş ve Tayvan, Japonya, Malezya, Nepal, Tayland, Kamboçya, Vietnam, Singapur, Kore Cumhuriyeti, Sri Lanka, Birleşik Krallıktan 90 vaka toplu olarak duyurulmuştur. Daha sonra Birleşik Arap Emirliği, Finlandiya, Amerika Birleşik Devletleri, Hindistan, Filipinler, Kanada, Avustralya, Fransa ve Almanya gibi farklı ülkelerden de vakalar bildirilmeye başlanmıştır (Bassetti, vd., 2021).

Ülkemizde ilk Covid-19 vakası 11 Mart 2020 de T.C Sağlık Bakanı tarafından kamuoyuna bildirilmiştir (TCSB, 2020). DSÖ ise 11 Mart 2020 de Covid-19 hastalığının bir pandemi olduğunu duyurmuştur (2020).

2.1.1. Covid-19'un Etkileri: Salgın hastalıkların kısa süreli sosyolojik, fizyolojik, psikolojik etkilerinin yanı sıra kalıcı etkiler bırakacağı da söylenebilir. Geçmişte salgın hastalıklar nedeniyle devletlerin yıkılması, ekonomik sistemlerin çökmesi (Correia, Luck ve Verner, 2020; Velde, 2020) ruhsal hastalıkların artması (Colorado 2017; Douglas ve diğ., 2009; Taylor, 2019) bu durumun örnekleri arasında yer almaktadır.

Covid-19 döneminde yaşanan psikolojik problemler her geçen gün artarak durumu krize çevirebilmektedir. Karataş (2020) tarafından yapılan bir araştırmada Covid-19 pandemisinin kişiler üzerinde oluşturduğu sosyal etkiler incelenmiştir. Elde edilen bulgular pandemiden sonraki süreçte bireylerin hijyen davranışlarında, haberleri takip etme ve sosyal medya kullanımında önemli düzeyde artış olurken kalabalık ortamlarda bulunma veya toplu taşıma araçlarını kullanma oranında %95'e varan bir düşüş olduğu tespit edilmiştir.

Pandemi özellikle de yaşlı grupları (Arısoy ve Çay, 2021), kronik rahatsızlığı olanları (Altundağ, 2021), yeterli ekonomik kaynağa sahip olmayan aileleri, çeşitli engellere sahip olanları, göçmen gruplarını olumsuz etkileyebilmektedir (Karataş, 2020). Covid-19 pandemisinin etki ettiği diğer alanlardan biri de ekonomidir. Pandemi nedeniyle kapatılan işletmeler, iptal edilen organizasyonlar işsizliği arttırmakta ve dünya genelinde ekonomik krize sebep olmaktadır (Hocaoğlu ve Erdoğan, 2020).

Covid-19 pandemisi, sosyal yaşamı çevrimiçi sürdürmeye itmiştir. İşletmelerin kapanmasına, uzaktan çalışılabilecek iş kollarının uzaktan sürdürülmesine, spor faaliyetlerinin durdurulmasına, okulların aktif sürdürülememesine sebep olmuştur.

Covid-19 pandemisi ile beraber okullardaki eğitim öğretim faaliyetleri durdurularak yüz yüze eğitime ara verilmiş, eğitim çevrimiçi yollar ile devam etmiştir.

Çevrimiçi içerik bilgiye dayalıdır ve öğrencilerin aktif olarak pratik yapmasına ve öğrenmesine müsaade etmemektedir (Dhawan, 2020).Yapılan bir çalışmada, öğrencilerin çevrimiçi öğrenme hayatı ile eğitim alan öğrencilerin iş, aile ve sosyal yaşamlarını dengeli bir biçimde sürdüremedikleri görülmüştür. Öğrencilerin ayrıca akademik açıdan da yetersiz oldukları görülmüştür (Parkes, Stein ve Reading, 2014).

Türkiye’de birçok kurum ve kuruluş eğitimi uzaktan eğitim uygulamaları ile sürdürmüştür. Yükseköğretim kurumlarının çoğu kendi oluşturdukları ağ bağlantıları ile uzaktan eğitim sistemlerini sürdürmüş, ek olarak Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitim Bilişim Ağı (EBA) oluşturarak uzaktan eğitim merkezi (UZEM) EBA’nın alt yapısıyla oluşturulmuştur (Özbay, 2015).

Keskin ve Özer-Kaya (2020) İzmir Katip Çelebi Üniversitesi öğrencileriyle yaptığı bir çalışmada, Covid-19 süresince öğrencilerin sosyal medya ve televizyonda harcadıkları sürenin arttığını, uzaktan eğitimin bilgi içeriği açısından katkısının düşük olarak değerlendirildiğini, öğrencilerin çoğunluğunun uzaktan eğitimi örgün eğitim kadar işe yarar bulmadığını belirtmişlerdir.

Çin’de salgının ortaya çıkmasıyla birlikte, ulusal ve bölgesel psikoloji kurumları, duygusal önlemi sağlamak için halkın hazırbulunuşluğunu artıracak çevrimiçi kendi kendine yardım kitaplarını yayınlamış çevrimiçi danışmanlık ve müdahaleleri sağlamak için yeni platformlar oluşturmuştur (Peng, Wang ve Xu, 2020).

İtalya’da da, salgın ile beraber ciddi ruhsal bozukluğu olan hastaları ve çalışan personeli korumak için online mental sağlık hizmetlerini başlatmıştır (D'Agostino ve diğerleri, 2020). Aynı şekilde, Türkiye de daha fazla kitleye ulaşabilmek için online ruh sağlığı hizmetlerine geçmiştir.

Poyrazlı ve Can (2020) online mental sağlık hizmetlerinin avantaj ve dezavantajlarını Şu Şekilde sıralamışlardır; Buna göre, ulaşılabilirliğin daha hızlı ve kolay olması, kişisel bilgilerin ve kimliğin açığa verilmeden problemler hakkında daha rahat paylaşım paylaşım yaparak kendilerini daha iyi ifade etmeleri, online hizmetlerin avantajı olarak göstermektedir. Diğer yandan, yoğun teknoloji kullanımı ile birlikte gelen erişememezlik, danışanın gerçek kimliğine ulaşamamak; acil durumlarda iletişimin zorlaşabilmesi, sözel olmayan ifadelerde iletişim eksiklikleri ile yanlış anlamalara sebebiyet vererek terapötik ilişkiyi zorlaştırması, dezavantajları arasında gösterilmiştir.

2.2. Salgın Hastalık

Salgın hastalıklar çoğunlukla mikroskopla görünen mikropların yani mikroorganizmaların, tabiatın değişmesine tepki olarak meydana gelmesidir (Irwin, 2016). Geçmiş yıllarda imparatorlukları yıkmış, orduların dağılmasına sebep olmuş, insan hayatlarını değiştirmiş ve değiştirmeyi devam ettirmektedir. Ulaşım araçlarının değişmesiyle beraber salgınların yayılma hızıda artmaktadır (Parıldar, 2020). Salgın hastalıklar pandemilere neden olmaktadır. Bir hastalığın pandemi olabilmesi için, salgın hastalığın farklı coğrafyalara hızlı bir Şekilde yayılması ve insanlara bulaş riskinin yüksek olması gerekmektedir (ınar ve Oğuz, 2020).

Tarih boyunca dnyazerinde farklı salgın hastalıklar meydana gelmiştir; iek, Lepra, Veba, Frengi, Dizanteri, Tüberküloz, Kolera, HIV/AIDS, Ebola, Kuş gribi, Domuz gribi, Deli Dana, SARS, MERS, İspanyol gribi, Covid-19 (Gögebakan, 2020). Her salgın hastalık birbirinden farklı özellikler taşır ve yayılma hızı, yayılma Şiddeti farklılıklar gösterir. Her ne kadar tıp bilimi gelimiş olsa da salgın hastalıklar ciddi can kayıplarına sebep olmaktadır. Bu salgınlardan biri de 2019 yılının sonlarında dünyamıza giren Covid-19 dur (Erdem, 2020). Oluşan bu salgın yeni bir hastalık olduğu için ve insanların bağışıklılığının olmaması sebebiyle pandemi olarak kabul edilmiştir (Tosun, 2017).

Halkı bilgilendirmede, bilimsel yöntemlerle keşfedilmiş akıl, deney ve gözleme dayanan bilgiler dikkate alınmalıdır. Bilime dayanmayan bilgiler gereklive önemli tedbirlerin alınmasını ve uygulanmasını engellemektedir (Tkel, 2020).

Dr. Tedros Koronavirüs pandemisi döneminin en tehlikeli durumun, Covid-19 ile ilgili doğruluğu olmayan bilgilerin yayılımı olabilir ve doğru olmayan bilgilerin insanlarda korku ve anksiyeteyi arttırabileceğini söylemiştir (Song, Song, Seo, Jin ve Kim, 2017). Bu nedenle sosyal medyada salgın hastalık ile ilgili yapılan haberlerin ve bilgilerin içeriğinin kontrol edilmesi, yanlış bilgi içeren haberlerin engellenmesi, yayından kaldırılması ve pandemi ile ilgili bilgi ve önlemlerin profesyoneller vasıtasıyla halka iletilmesi insanların daha bilinçli

hareket edebilmesi için gereklidir (Depoux, Martin, Karafillakis, Preet, Wilder-Smith ve Larson, 2020). Çelebi'nin (2020), 499 kişi ile yaptığı araştırma sonucunda katılımcıların %74'ünün koronavirüs salgın hastalığıyla ilgili haberleri ve vakaları düzenli olarak okudukları ve takip ettikleri görülmüştür.

2.3. Covid-19 Kaygısı ve Korkusu

Kaygı genel olarak, bireyin fark edilen bir tehlikeye karşı hazırlık yapma durumunda gelişen güçsüzlük, çaresizlik gibi hislerin eşlik ettiği duygusal bir oluşumdur (Aydın ve Zengin, 2008). Kaygı oluşumunda; bireyin maruz kaldığı durumu yorumlama biçimi veya karşılaştığı olayı tehlikeli bulmasına yönelik düşünceleri önem taşımaktadır (Gençöz, 1998).

Spielberg, kaygıyı durumluluk kaygısı ve süreklilik kaygısı olarak ikiye ayırmıştır (Sakaoğlu, vd., 2020). Durumluluk kaygısı, belli bir durum karşısında yaşanan endişe, gerginlik hali, sinirlilik gibi duygusal durumlardır. Sürekli kaygı ise belli bir durum yaşanmadan kaygının sürekli olduğu durumlardır.

Korku, meydana gelecek tehditler karşısında mücadele etmemizi sağlayan aktif bir duygudur. Covid-19 korkusu, Covid-19'a neden olan virüse yakalanma korkusunun yoğun olarak hissedilmesi ile meydana gelecek tepkiler olarak tanımlanmaktadır (Arora ve diğ., 2020). Covid -19 salgınının psikolojik olarak en yoğun tepkinin korku olduğu belirtilmektedir (Pakpour ve Griffiths, 2020).

Covid-19 korkusunu bilişsel, fizyolojik ve davranışsal olarak 3 alanda inceleyebiliriz. Bilişsel olarak, Covid-19 bulaşma kaygısı yaşayan bireyler çoğunlukla virüs tehdidine yoğunlaşmakta ve bu yönlü fikirler ile zihnini meşgul etmektedir (Chakraborty ve Chatterjee, 2020). Fizyolojik yönü ile Covid-19 korkusu savaş ya da kaç tepkisini harekete geçirebilir. Bu durumda kişilerin nabzında artış, solunumunda hızlanma, uyku düzeninde bozulma, gibi farklı fizyolojik belirtiler ortaya çıkabilmektedir (Dozois ve diğ., 2019). Covid-19 korkusu davranışsal olarak değerlendirildiğinde kişilerin daha fazla önlem almasına ve aşırı tepkiler vermesine sebep olabilir. Pakpour ve Griffiths'e (2020) göre Covid-19 korkusunu daha yoğun yaşayan bireyler önleyici davranışlara daha fazla yönelmektedir.

Mertens (2020) tarafından yapılan bir çalışmada Covid-19 korkusunu açıklayan unsurlar arasında sağlık kaygısı, sosyal medya kullanımı, sevilen kişilerin sağlığından kaygı duyulması gibi unsurların yer aldığı öne sürülmüştür. Literatürde yapılan başka bir çalışmaya göre, Covid-19 korkusunu oluşturan unsurlar; yakınlarının sağlığından endişe etme, virüsle ilgili bilgi sahibi olmama, belirsizlikler ve faaliyeteolamama gibi durumlardır.

Korku ve kaygı kavramları birbirlerini tamamlayan ve benzer hisler yaşanmasına sebep olan duygulardır. Kaygılı kişinin, kaygısını oluşturan nedenin açık bir şekilde belli

olmaması ama kişinin yüksek düzeyde korkuya sahip olması, bu durumun da korku duygusu ile beraber korunma ve kaçınma davranımlarını getirmesine sebep olduğu belirtilmiştir(Gençöz, 1998). Covid-19 salgının, insanlarda Covid-19'a yakalanma korkusuna neden olduğu ve hatta bu korkunun insanların farklı davranımlar sergilemesine yol açtığı belirtilmiştir (Rivera ve Carballea, 2020). Salgın döneminde bireylerde oluşan korku, ruh sağlığı yerinde olan bireylerde kaygı düzeyinin artmasına, ruh sağlığı bozuk olan bireylerde ise semptomlarının şiddetini arttırdığı belirtilmiştir (Shigemura, Ursano, Morganstein, Kurosawa ve Benedek, 2020).

2.4. Belirsizliğe Tahammülsüzlük

Belirsizlik, yaşanılacak durumların bilinmemesi ve öngörülememesidir. Belirsizlik bir olayın, durumun veya herhangi bir davranışın sonucunun ne olacağını bilememe durumu olarak adlandırılmaktadır (Sarı, 2007). Önceden öngörülemeyen ve kontrol altına alınamayan her şey tehdit olarak algılanmaktadır. Tehdit oluşturan belirsizliği insanların kaygı yaşamalarına neden olabileceği de düşünülmektedir (Dugas, Schwartz ve Francis, 2004; Sarı ve Dağ, 2009). Tehdit algısının oluşması insanın kaygı ve korku yaşamasına neden olmaktadır.

Bireylerin birçoğu hayatlarında içinde oldukları zamana ya da gelecek zamana ilişkin belirsizlik durumları ile bir aradadırlar (Sarıçam, 2014). Gelecek zaman ile ilgili kesinlik olmaması durumu olarak ifade edilen belirsizlik durumunun, insan psikolojisini negatif yönde etkileyebileceği belirtilmiştir (Sarıçam vd., 2014). Türü gereği gelecek zamanı bilmek ve yarınını garantiye almak isteyen insan için belirsiz durumlar korkuyu, endişeyi ve kaygıyı da beraberinde getirmekte ve onun öznel iyi oluşu üzerinde negatif etkiler bırakmaktadır. Bu etkiler literatürde belirsizliğe tahammülsüzlük kavramı ile tanımlanmaktadır (Buhr ve Dugas, 2002; Akt., Uzun, 2016). Belirsizliklere tahammül edemeyen bireylerin, belirsizliklerle dolu olan yaşamı pek çok yönden kabul edilemez olarak gördükleri görülmüştür (Buhr ve Dugas, 2002).

Frenkel Brunswick (1949) tarafından belirsizliğe tahammülsüzlük; huzursuzluk kaynağı, tehdit edici ve kaçınılması gereken bir olay olarak ele alınarak bir kişilik özelliği olarak tanımlanmıştır. Budner (1962) ise belirsizliğe tahammülsüzlüğü gerçeği idrak etme yolu olarak değerlendirir. Belirsizliğe tahammülsüzlüğü derin bir şekilde inceleyerek kavramsallaştıran araştırmacılar bilinmeyen sebep olduğu kaygıyı temel olarak belirsizliğe tahammülsüzlüğü, günlük hayatın sonucu olarak belirsizlik karşısında bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olarak gösterilen tutumları taşıyan geniş bir yapı olarak değerlendirmişlerdir (Freeston ve diğerleri, 1994). Bununla birlikte belirsizliğe tahammülsüzlük, psikolojide “endişe”nin bir alt bileşeni olarak kabul görmektedir (Çardak, 2012).

2.4.1. Belirsizliğin Boyutları: Belirsizlik bir olayın, durumun veya herhangi bir davranışın sonucunun ne olacağını bilememe durumu olarak adlandırılmaktadır (Sarı, 2007). Freeston ve diğerleri (1994) tarafından, Fransızca olarak geliştirilen belirsizliğe tahammülsüzlük; belirsiz durumlara verilen duygusal ve davranışsal tepkileri ölçmektedir (Sarı, 2007). ; “belirsizliğin üzücü ve kaygı verici olduğu, bireyin ne yapacağına karar verememesine yol açtığı, belirsizlikten korunulması gerektiği ve belirsizliğin adil olmadığını” belirten dört faktörlü yapısı ortaya çıkmıştır (Sarı, 2007). Freeston ve arkadaşları (1994), belirsiz durumlar karşısındaki davranışları içerdiğini belirterek açıkladığı belirsizliğe tahammülsüzlüğü, beş boyutta ele almıştır. Bu beş boyut; “belirsizliğin kabul edilmez olduğu ve kaçınılması gerektiği inancı”, “belirsizliğin kişiyi eyleme geçmeyi engellemesi”, “belirsizliğin strese neden olması”, “belirsizliğin hayal kırıklığı yaratması” ve “belirsizliğin kişiyi olumsuz etkilediği” fikridir.

Carleton ve arkadaşları (2007) tarafından belirsizliğe tahammülsüzlüğün, iki boyutlu olduğu açıklanır. Bu boyutlar: “İleriye yönelik kaygı” ve “engelleyici kaygı” olarak ifade edilebilir. İleriye yönelik kaygı, gelecek zamanda yaşanacaklara yönelik gösterilen kaygıyla açıklanmaktadır. Engelleyici kaygı ise belirsizlik karşısında herhangi bir davranış sergilemememe ve belirsizliği deneyimlememektir.

2.5. Psikolojik Sağlık

Uluslararası alanyazında “resilience” kelimesi ile ifade edilen psikolojik sağlık kavramı, bir kökü olan ve esnekliği sayesinde kırılmayan ve daha önceki haline kolayca dönebilen anlamlarına gelen ‘resilire’ kökünden gelmektedir (Fletcher ve Sarkar, 2013). Masten ve arkadaşları ise psikolojik sağlamlığı; zorlayıcı yaşam olaylarına karşın uyum sağlayabilmektir, uyumlu olabilmek için çaba gösteren ve bu sürecinin sonunda uyumlu olabilen olarak tanımlamıştır (Masten, Best ve Garnezy, 1990).

Lepore ve Revenson (2014), psikolojik sağlamlığın üç yönü olduğunu vurgulamış ve ağaç modellemesi yaparak bu terimleri kavramsallaştırmıştır. Psikolojik sağlamlığın üç yönü ise: (1) İyileşme, (2) Direnç ve (3) Yeniden Yapılandırma olarak tanımlanmıştır.

1) İyileşme: “Resilince” kelimesinde olduğu gibi, sert bir esinti ile karşı karşıya kaldığında esintinin şiddetiyle eğilecek, bükülecek ancak kırılmayacaktır; esintinin şiddeti azaldığında yine eski haline dönebilecektir. Bu bağlamda kişinin zorlu yaşantısı sonlandığında önceki haline geri dönebilmesi, psikolojik sağlamlığın iyileşme tarafı olarak kabul görmektedir (Lepore ve Revenson, 2014).

2) Direnç: Esinti karşısında duruşunu bozmadan şeklini koruyan ağaç direnecektir. Bununla beraber, psikolojik sağlık düzeyi yüksek olan kişiler, zorlu yaşantı ile

karşılaştığında; yaşantı öncesinde, yaşantı sırasında ve yaşantı sonrasında etkilenmeyerekbenzer işlerini sürdürebiliyor olması, psikolojik sağlamlığın direnç yönünü göstermektedir (Lepore ve Revenson, 2014).

3) Yeniden Yapılandırma: Esintikarşısında kendi biçimini kısa süreli değiştirmek yerine kendisini yeniden yapılandıracaktır. Böylece ileriki dönemlerdeki zorlu süreçlere karşı kolayca uyum gösterebilecektir. Benzer biçimde, zorlu yaşantılara karşı kendinin hazırlayankişiler biliş, inanç ve davranışlarını zorlayıcı deneyimlerine adapte olacak şekilde yeniden yapılandıracak ve gelecekte oluşabilecek zorluklarla başedebilecektir (Lepore ve Revenson, 2014).

Yapılan güncel araştırmalar, psikolojik sağlamlığın koruyucu etmenler, risk faktörleri ve yatkınlık faktörlerinin etkileşimi ile ortaya çıkan aktif bir yapıda olduğunu göstermektedir (APA, 2014; Kararımak, 2006; O'Dwyer, Moyle, Taylor, Creese ve Zimmer-Gembeck, 2017; Winders, 2014). Risk faktörleri, yaşanan zorlu süreçlerle beraber oluşabilecek sonuçların oluşumuna yer hazırlayan; bu olumsuz sonuçları devam ettiren ya da arttıran her türlü süreç, yapı ve özellik olarak adlandırılabilir (Luthar ve Cichetti, 2000; Wright ve Masten, 2005). Psikolojik sağlamlığın değerlendirilebilmesi için zorlu yaşam koşullarının tecrübe edilmiş olması ya da bir risk etmeninin oluşmuş olması gerekmektedir (Masten, 2001). Yapılmış olan araştırmalarda, birden çok risk etmeni ile karşı karşıya kaldığında, bu maruz kalma süresinin devam etmesi ve risk etmenlerinin yoğunluk etkisinin önemi vurgulanmaktadır (Wright ve Masten, 2005). İlgili alanyazına bakıldığında risk faktörleri bireysel, ailesel ve çevresel (sosyal) faktörler olarak gruplandırılmıştır.

Yatkınlık faktörlerine baktığımız zamanda ise, olumsuz sonuçlar doğuracak bir olayın veya risk faktörlerinin daha şiddetli yaşanmasına neden olan her türlü faktör olarak ifade edilir (Arıcı, 2014). Yatkınlık faktörleri ise,

Tablo 1

Psikolojik Sağlamlığın Yatkınlık faktörleri

-Ergenlikten önce bir veya birden fazla travmatik yaşantıya maruz kalma
-Aileden ayrılma
-Sosyal destek eksikliği
-Zorlayıcı yaşam olaylarının devamlılığı,
-Kaygı bozuklukları ve depresif bozukluk geçmişi (Masten, 2001; Özgen ve Aydın, 1999)

Risk faktörleri ve yatkınlık faktörleriyle beraber, psikolojik sağlamlık ile bağdaşan bir diğer unsur ise koruyucu faktörlerdir. Koruyucu faktörler, zorlu yaşam koşullarına kişilerin yapıcı tepkiler gösterebilmesini destekleyen ve kolaylaştıran her türlü süreç, yapı ve özellik olarak adlandırılabilir (Kararımak, 2006). Masten (1994), risk faktörleri ile koruyucu faktörleri birbirlerinden farklılık uç olarak tanımlamış ve psikolojik sağlamlık düzeyi yükseldikçe zorlu yaşam durumlarında deneyimlenen stresin azaldığını ifade etmiştir. İlgili alanyazında koruyucu faktörler; bireysel, ailesel ve çevresel (sosyal) faktörler olmak üzere sınıflandırılarak ele alınmıştır. Koruyucu etmenler, Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Psikolojik Sağlamlığın Koruyucu faktörler

Bireysel koruyucu faktörler	<ul style="list-style-type: none"> -Özyeterlilik -Uyumluluk -İyimserlik -Sorumluluk alabilme - Kontrol odağına sahip olma -Mizah Anlayışı -Duyguları düzenleme <p>(Coleman ve Hagell, 2007; Kararımak, 2006; Masten ve Coasworth, 1998; Rutter, 2006; Walsh, 2015)</p>
Ailesel Koruyucu Etmenler	<ul style="list-style-type: none"> -Aile içi sıcak ilişki -Akrabalık ilişkilerinin destekleyici olması -Sosyo-ekonomik düzeyin iyi olması -Aile içi iletişimin iyi olması -Eğitim düzeyi -Duygusal iletişimin iyi olduğu bir aile ortamının olması -Aile yapısının güçlü olması <p>(Coleman ve Hagell, 2007; Kararımak, 2006; Masten ve Coasworth,1998; Rutter, 2006; Walsh,2015)</p>
Çevresel (Sosyal) Koruyucu Etmenler	<ul style="list-style-type: none"> Olumlu destekleyicilerin -Sosyal faaliyetlere katılabilme imkanı olması <p>(Coleman ve Hagell, 2007; Kararımak, 2006; Rutter, 2006).</p>

Tabloda 2’de görüldüğü gibi psikolojik sağlamlık ile birden fazla etkenin ilişkisi sonucunda meydana gelmiştir (Bonanno, 2004; Lepore & Revenson, 2014). Psikolojik sağlamlık birden fazla etken sonucu meydana gelen ve geliştirilebilen bir yapıya sahiptir (Rutter, 2006).

2.6. İlgili Yayın ve Araştırmalar

Bu başlık altında ülkemizde ve yurt dışında Covid-19 kaygısı ve korkusu, belirsizliğe tahammülsüzlük ve psikolojik sağlamlık ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.6.1. Yurt İçi Araştırmalar: Bu başlık altında yurt içinde Covid-19 korkusu, belirsizliğe tahammülsüzlük ve psikolojik sağlamlık ile ilgili yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

2.6.1.1. Covid-19 Kaygısı ve Korkusu ile İlgili Yurt İçi Araştırmalar: Duman’ın 2020’de yaptığı çalışmada, Türkiye’deki üniversite öğrencilerinde Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri araştırılmıştır. Ölçek sonuçlarına göre öğrencilerin koronavirüsten orta düzeyde korktukları ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin de orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan bir diğer çalışmada farklı üniversite öğrencilerinin durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin anlamlı olarak daha düşük olduğu bulunmuştur. Değişkenlerin kaygı durumlarını arttırdığı gözlemlenmiştir (Öz-Ceviz ve diğerleri, 2020).

Yalçın’ın (2020) yaptığı diğer bir çalışmada 506 üniversite öğrencisi ile yapılmış bir diğer çalışmada Covid-19 korkusunun depresyon, anksiyete ve stresi olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Çifçi ve Demir’in 2020’de yaptıkları betimsel araştırmada futbolcuların Covid-19 korkusu ve stres düzeyleri araştırılmıştır. Araştırmaya katılan futbolcuların Covid-19 korkusu ve algılanan streslerinin orta düzeyde olduğu, evli ve bekâr katılımcıların Covid-19 korkusu ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Altundağ’ın yaptığı çalışmada, Covid-19 korkusu ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki ve kişilerin Mayıs 2020 dönemindeki salgına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre kadınların erkeklere, kronik hastalığı olanların olmayanlara göre Covid -19 korkusu düzeyleri daha yüksektir.

Covid-19 pandemisinde inanç düzeyi arttıkça ölüm kaygısının azaldığı (Kandemir, 2020), ekonomik değişikliklerin (Altundağ, 2021) ve düşük düzeydeki psikolojik dayanıklılığın (Altundağ, 2021; Tönbul, 2020), artan belirsizliğe tahammülsüzlüğün (Karataş ve Uzun, 2021) Covid-19 korkusunu açıklayan değişkenler olduğu da araştırmalar tarafından ifade edilmiştir.

Sağlık çalışanlarına yönelik yapılan araştırmalar sonucunda, yoğun bakımda çalışan sağlık çalışanlarının Covid-19 korku düzeylerinin yüksek olduğu (Ozgunay ve diğ., 2021), yüksek düzeydeki korkunun sağlık çalışanları arasındaki güven ve işbirliğini azalttığı görülmüştür (Yaşar, Yalman ve Çelik, 2021).

Çıtlak ve Pekdemir'in (2020) yaptıkları araştırmada, Covid-19 salgının yaşandığı süreçte bireylerin kaygı düzeyleri ve yaygın kaygıya yatkınlık düzeyleri incelenmiştir. Araştırmaya 18-65 yaş arasında 225 kadın ve 226 erkek katılmıştır. Bu araştırma sonucunda; salgın sürecinde katılımcıların kaygıya yatkınlık düzeylerinin yüksek olduğu, katılımcıların çoğunluğunun uzun zamandır evde kaldığı, iş hayatlarının durduğu, sosyal çevreleri ile iletişimlerinin kesildiği ve hayatlarında yaşanan bu değişikliklerin kaygı düzeylerini arttırdığı sonuçlarına varılmıştır.

Eray (2021), yaptığı tez çalışmasında, Covid-19'a yakalanan hastalarda depresyon, anksiyete, uyku kalitesi ve biyolojik ritimleri araştırmayı istemiş ve araştırmanın bulgularına göre Covid-19 geçirmiş kişilerin sağlıklı gruplara kıyasla duygudurum bozukluğu geliştirme riskinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Hastalığını hastanede yatarak geçiren hastalarda anksiyete bozukluğu riskinin daha fazla olduğu gözlenmiştir.

Tekin'nin (2020) çalışmasında, üniversitede bulunan Z kuşağı öğrencilerine ait Covid-19 kaygı düzeylerinin öğrencilerin motivasyonlarına etkisi araştırılmıştır. Çalışmaya 398 öğrenci katılmıştır. Çalışma sonucunda; salgının öğrencilerin sosyalleşmeye yönelik kaygılarını arttırdığı, sosyalleşmeye ilişkin kaygının motivasyonlarını olumsuz yönde etkilediği sonuçlarına varılmıştır.

2.6.1.2. Belirsizliğe Tahammülsüzlükle İlgili Yurt İçi Araştırmalar: Erguvan (2015) tarafından üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmanın sonuçlarına göre öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri ile psikolojik iyi olma düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir fark olduğu ortaya konulmuştur.

Saatçi (2020) tarafından yapılan araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin kendini engelleme ile mükemmeliyetçilik ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri arasında pozitif yönlü, psikolojik dayanıklılık arasında negatif yönlü ilişki olduğu görülmüştür.

Uzun (2016) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin akademik özyeterliklerinin, belirsizliğe tahammülsüzlük ve akademik dışsal kontrol odağı tarafından negatif yönde anlamlı olduğu görülmüştür

Yapılan başka bir araştırmada, Sarıçam'ın (2014) üniversite öğrencilerinde belirsizliğe tahammülsüzlük ile mutluluk arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında; belirsizliğe tahammülsüzlükle mutluluğun ters yönlü olarak anlamlı bir ilişkisi olduğu

gözlenmiştir. Bununla beraber belirsizliğe tahammülsüzlüğün mutluluk üzerinde olumsuz bir etki oluşturduğu, bu etkinin oluşmasında ileriye dönük kaygının önemli olduğu tespit edilmiştir.

Uçar (2019), yetişkinler ile yaptığı çalışmada bilişsel duygu düzenleme stratejileri ile belirsizliğe tahammülsüzlük ve çocukluk çağı ebeveyn tutumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre ebeveyn tutumları ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün bilişsel duygu düzenleme stratejilerini düzenlemede oldukça önemli olduğu görülmüştür. Aynı zamanda belirsizliğe tahammülsüzlük puanları erkeklerde kadınlara oranla yüksek bulunmuş fakat buna rağmen istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öztürk'ün (2013) yaptığı çalışmada, intihar etme olasılığı yüksek olan bireylerin intihar etme olasılığı düşük olan bireylere göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeklerinden yüksek puanlar aldıkları gözlenmiştir. Kilit ve arkadaşları (2019), üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği bir çalışmada belirsizliğe tahammülsüzlük, endişe ve bilişsel sınav kaygısı ilişkisini incelenmiş ve belirsizliğe tahammülsüzlük, endişe ve bilişsel sınav kaygısı arasında güçlü ve pozitif bir ilişki elde etmişlerdir.

Gümüş ve Sezgin (2016)'in yaptığı çalışmada Multiple Skleroz hastalarıyla yapılan çalışmaya göre belirsizliğe tahammülsüzlük ile intihar düşüncesi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Erol (2020), üniversite öğrencileriyle yaptığı bir çalışmada yetişkinlerin belirsizliğe tahammülsüzlükleri ile kişilerarası duyarlılıkları ve mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre belirsizliğe tahammülsüzlük ile kişilerarası duyarlılık ve mükemmeliyetçilik arasında pozitif yönde anlamlılık görülmüştür. Aynı zamanda gelir düzeyi düşük olan katılımcıların belirsizliğe tahammülsüzlükleri daha yüksek bulunmuştur.

Değirmenci (2017) tarafından yapılan araştırmada, gebelikte ayrılma anksiyetesi ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki ilişki incelenmiştir. 297 gebe araştırmaya katılmıştır. Araştırma sonucunda, ayrılma anksiyetesi yüksek olan gebelerin yaş ortalamasının ayrılma anksiyetesi olmayanlara göre daha düşük olduğu ve ayrılma anksiyetesi arasında pozitif bir ilişki olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

2.6.1.3. Psikolojik Sağlamlıkla İlgili Yurt İçi Araştırmalar: Atalay (2020) üniversite çalışanları ile yaptığı çalışmada üzerinde bilinçli farkındalık ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda psikolojik sağlamlık arttıkça bilinçli farkındalığın da artış gösterdiği görülmektedir. Psikolojik sağlamlığın yaşla beraber arttığı, evlilerde bekârlara göre daha yüksek olduğu görülürken; aylık gelir, cinsiyet ve eğitim durumuna göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Aydın ve Egemberdiyeva (2018) da üniversite öğrencileriyle, psikolojik sağlık, mutluluk ve algılanan sosyal destek üzerine yaptıkları çalışmada, psikolojik sağlamlığın yaşla beraber arttığı ve kardeş sayısı arttıkça azaldığı görülmektedir. Psikolojik sağlamlığın arkadaş desteği ve mutluluk ile de pozitif ilişkisi olduğu görülmüştür. Cinsiyet ile ilişkisi açısından değerlendirildiğinde bir farklılık görülmemiştir.

Güloğlu ve Kararımak (2010)'ın üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada, yalnızlığın yordayıcısı olarak psikolojik sağlık ve benlik saygısının birbirleri ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda psikolojik sağlık ile yalnızlık arasında negatif, benlik saygısı arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Başka bir çalışmada daha sonraki yıllarda Kararımak ve Çetinkaya (2011) tarafından 1999 depremini yaşayan depremlilerden oluşmuştur. Bu çalışmada deneyim odağı ve benlik saygısının psikolojik sağlık üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda psikolojik sağlık ile denetim odağı ile arasında negatif, benlik saygısı ile arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Arslan (2015)'nin ergenler ile yaptığı çalışmada benlik saygısının, psikolojik sağlamlığı pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kara (2020)'nin yaptığı araştırma ile Özdemir ve Adıgüzel (2021)'in gerçekleştirdiği çalışmada da benlik saygısı ve psikolojik sağlık arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu görülmüştür.

Bektaş ve Özben (2016)'in evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin bazı sosyodemografik değişkenler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucuna göre evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin cinsiyet, yaş, bir işte çalışıp çalışmama ve eşin bir işte çalışıp çalışmamasına göre farklılaşmadığı; öğrenim durumu, eşlerin öğrenim durumu ve ekonomik durum algısına göre farklılaştığı görülmüştür.

Karacaoğlu ve Köktaş (2016)'ın psikolojik dayanıklılık ve psikolojik iyi olma ilişkisinde iyimserliğin aracı rolünü incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya 515 kişi katılmıştır. Araştırma sonucuna göre hastane çalışanlarının psikolojik olarak dayanıklı oldukları, psikolojik iyi oluş düzeylerinin yüksek ve genellikle iyimser oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca çalışanların psikolojik dayanıklılığının, psikolojik iyi olma düzeylerini pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde etkilediği, iyimserliğin ise bu ilişkide kısmi aracı değişken rolünü oynadığı görülmüştür.

Tagay, Karataş, Bayar ve Savi-Çakar (2016) tarafından yapılan çalışmada, yaş ortalaması 40 olan, orta yaş grubundaki 310 katılımcının genel öz yeterlilik, psikolojik sağlık ve yaşam doyumları arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre bireylerin genel öz yeterlik, psikolojik sağlık ve yaşam doyumu arasında

pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca psikolojik sağlık ve yaşam doyumunun genel öz yeterliliğinin birer yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir.

Kandemir (2019) üniversite öğrencilerinin oluşturduğu araştırmasında, psikolojik sağlık, duygusal zekâ, kişilik özellikleri ilişkisini incelemiştir. Araştırmaya psikolojik sağlık risk faktörlerinden en az 1 tanesine sahip olan 211 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın sonucunda, erkeklerin psikolojik sağlık düzeylerinin kadınlardan anlamlı oranda daha düşük olduğu görülmüştür.

2.6.2. Yurt Dışı Araştırmalar: Bu başlık altında, yurt dışında Covid-19 kaygısı, belirsizliğe tahammülsüzlük ve psikolojik sağlık ile ilgili yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

2.6.2.1. Covid -19 Kaygısı ve Korkusuyla İlgili Yurt Dışı Araştırmalar: Sallam ve arkadaşlarının (2020) yaptıkları çalışmada, Ürdün Üniversitesi'ndeki öğrencilerin Covid-19'a yönelik bilgi ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda; öğrencilerin Covid-19'a dair bilgi seviyelerinin yüksek olduğu, erkeklerin Covid-19 hastalığını daha tehlikeli bulduğu, öğrencilerin büyük bir kısmının karantina uygulamasını olumlu bulduğu, öğrencilerde Covid-19' un kaygıya yol açtığı ve kadınlardaki kaygı düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olduğu, düşük gelirli öğrencilerin yüksek gelirli öğrencilere oranla kaygı düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür.

Olaimat ve arkadaşlarının (2020) yaptıkları çalışmada, üniversite öğrencilerinin Covid-19'a ilişkin tutum, kaygı ve davranımsal uygulamaları incelenmiştir. Araştırmaya 2083 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda; öğrencilerin Covid-19'a karşı yüksek düzeyde bilgi sahibi oldukları, Covid-19'a karşı olumlu tutum ve düşük riskli davranışlar sergiledikleri, Covid-19'a yönelik kaygılarının kadın öğrencilerde erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğu görülmüştür.

Rettie ve Daniels (2020) yaptıkları bir çalışmada stres, anksiyete ve depresyon gibi ruh sağlığı sıkıntılarının Covid-19 sürecinde belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca işlevsel olmayan başa çıkma davranışlarının da eşlik ettiği tespit edilmiştir.

Reizer, Geffen ve Koslowsky (2021) tarafından yapılan bir çalışmada pandemi döneminde karantina zamanlarında psikolojik sıkıntı ile belirsizliğe tahammülsüzlüğün arasında ilişkisi incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre psikolojik sıkıntı ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında bir ilişki olduğunu göstermiştir. Belirsizliğe tahammülsüzlüğün psikolojik sıkıntı açısından önemli bir risk faktörü olduğu tespit edilmiştir.

Rettie ve Daniels (2021) yaptıkları çalışmada Covid-19 döneminde başa çıkma tepkileri ve belirsizliğe tahammülsüzlük ilişkisinde çıkan bulgular uyumsuz başa çıkma stillerinin psikolojik sıkıntı ve belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki ilişkide yordayıcı bir etki gösterdi belirtilmiştir.

Fitzpatrick ve diğerleri (2020) ABD’ de yetişkinler ile yaptıkları bir araştırmada Covid-19 korkusunun ülke nüfusuna benzeşik olarak dağılmadığını ve bazı gruplarda Covid-19 korkusunun daha çok olduğunu tespit etmişlerdir. Covid-19 korkusuna karşı hassas gruplar kadın olmanın, yabancı uyruklu olmanın, evli ve çocuk sahibi olmanın hassas grupları oluşturduğu belirtilmiştir. . Buna ek olarak araştırma, Covid-19 korkusunun depresyon ve kaygı belirtileriyle aralarında anlamlı bir farkın olduğunu belirtmiştir.

Ardan, Rahman ve Geroda’nın (2020) yaptıkları çalışmada, fiziksel mesafenin öğrencilerin kaygı düzeyleri üzerindeki etkisine bakılmıştır. Çalışmaya 18 yaş üzeri 248 öğrenci katılmıştır. Çalışmanın sonucunda; kişiler arası mesafenin uygulanması öğrencilerde kaygıya neden olmuş, uzaktan eğitim, ekonomik problemler, evden çalışma ve Covid-19 vaka artışlarının öğrencilerin kaygı durumlarını yükselttiği, Covid-19 ile ilgili bilgi eksiliği ve diğer insanlarla iletişim kurmadaki sınırlılıkların öğrencilerin kaygı düzeylerini olumsuz etkilediği görülmüştür.

2.6.2.2. Psikolojik Sağlamlıkla İlgili Yurt Dışı Araştırmalar: Kavčič, Avsec ve Kocjan (2020) COVID-19 salgınının başlangıcında Sloven yetişkin bireylerle psikolojik işleyişin, zihinsel sağlık ve stres düzeylerinin üzerinde psikolojik sağlamlığın koruyucu etkisini araştırmışlardır. Kadınlar, daha genç ve daha az eğitilmiş katılımcıların, Covid-19 salgınında daha az olumlu psikolojik işleyişe daha yatkın oldukları görülmüştür.

Ergenler ile yapılan bir araştırmada öz duyarlılık ile merak/ keşif ve psikolojik sağlamlık değişkenleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan araştırmanın sonucunda, öz duyarlılığın merak/keşif ve psikolojik sağlamlık ile pozitif anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür (Bluth, Mullarkey ve Lathren, 2018).

Yapılan bir diğer araştırmada “ayrık omurga hastalığı” olan yetişkin bireyler üzerinde yapılan çalışmada; psikolojik sağlamlık, benlik saygısı ve öz duyarlılık düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma sonucundapsikolojik sağlamlık ile öz saygı ve öz duyarlılığın ilişkili olduğu görülmektedir (Hayter ve Dorstyn, 2014).

Çocukluk çağında yaşanan travmalar ile depresyon belirtileri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sonuçlarına göre; çocukluk çağındaki travmalar ile depresyon belirtileri arasındaki ilişkinin, psikolojik sağlamlık düzeyi düşük olan kişilerde daha fazla olduğu görülmektedir (Poole ve ark., 2017).

Bitsika, Sharpley ve Bell (2013) tarafından gerçekleştirildiği bir çalışmada otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara sahip ebeveynlerin depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri üzerinde psikolojik sağlamlığın yatıştırıcı etkisini incelemiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, psikolojik sağlamlığın, ebeveyn olarak günlük yaşam stresinin oluşturduğu anksiyete ve depresyon aksiyonuna karşı koruyucu olduğu görülmüştür.

Bhattarai, Maneewat ve Sae-Sia (2018) tarafından 2015 yılında Nepal’de yaşanan deprem sonrasında omurilikleri zarar gören bireylerle yaptıkları çalışmada, psikolojik sağlamlık üzerinde etkili olan faktörlerin neler olduğu araştırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, öz yeterlilik, cinsiyet, çalışma durumu, yaşanan yer ve algılanan sosyal destek ile bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Buckner vd. (2003)’ün 8- 17 yaş aralığında ki 155 genç ve anneleri ile yapmış oldukları çalışmada, öz kontrol değişkenine odaklanarak psikolojik sağlamlığı yüksek olan genç bireyleri diğerlerinden ayıran özellikleri araştırmışlardır. Araştırma sonucunda psikolojik sağlamlığı yüksek olan gençlerin öz kontrol ve öz saygı düzeylerinin de yüksek olduğu görülmüştür.

Sun ve Stewart (2007) yaş ve cinsiyetin psikolojik sağlamlığın koruyucu faktörleri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla Avustralya’da öğrenim gören 2492 ilkökul öğrencisi ile çalışma yapmıştır. Yapılan bu çalışma sonucunda ilkökul çağındaki kız öğrencilerin empati, iletişim becerileri ve geleceğe yönelik hedef koyma konusunda daha yüksek puanlar almışlardır. Ayrıca bu kız öğrencilerin ebeveynleri, öğretmenleri ve toplumdaki diğer yetişkinler ile daha olumlu ilişkiler geliştirdikleri tespit edilmiştir.

2.6.2.3. Belirsizliğe Tahammülsüzlükle İlgili Yurt Dışı Araştırmalar: Boelen, Reijntjes ve Carleton (2014) çalışmalarında belirsizliğe tahammülsüzlük ve yetişkin ayrılık anksiyetesi arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Araştırmanın sonucuna göre üniversite öğrencilerinin belirsizliğe tahammülsüzlükleri ayrılık anksiyetesi, yaygın anksiyete bozukluğu, obsesif kompulsif bozukluk, sosyal anksiyete ve depresyon belirti düzeyleri ile anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Buhr ve Dugas (2012) yaptıkları çalışmada endişe ve yaygın anksiyete bozukluğunda korkunun ve duygusal deneyimlerden kaçınmanın rolünü incelemişlerdir.

Liao ve Wei (2011), yaptıkları bir çalışmada kadınların belirsizlik ile karşı karşıya kaldıkları durumlarda olumsuz duygularla baş etmekte zorlandığını ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün depresyon semptomlarını artırabileceğini bildirmişlerdir. . Üniversite öğrencileriyle yapılan ampirik çalışmada, belirsizliğin intihar niyeti ile güçlü bir ilişkiye sahip

olduğu görülmüştür (Wu ve ark., 2020).Yapılan bir diğer çalışmada belirsizliğe tahammlszliğn duygudurum ile ilişkisi bakılmış ve belirsizliğe tahammlszliğ yüksek olan bireylerin kaygı ve üzüntülerinin de yüksek olduğu görülmüştür (Meeten vd., 2012). Belirsizliğe tahammlszlik düzeylerinin intihar eden bireylerde sağlıklı bireylere göre daha fazla olduğu görülmüştür (Mostafaie ve ark., 2015). Olson ve arkadaşları (2016), 27 erkek ve 28 kadının katılımıyla yaptıkları bir çalışmada erkeklerin belirsizliğe tahammlszlik düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

İtalya'da yürütülen bir çalışma sonucuna göre, olası bir Covid virüsü şüphesinde kadınların daha yüksek düzeyde anksiyete, stres, uyku bozukluğu gösterdiği görülmüştür. Ruh hallerinin bozulmasının yanında travma sonrası stres bozukluğun da görülmüştür (Sakan, Zuljevic, Rokvic, 2020). Bu araştırma sonucuna göre belirsizliğe tahammlszlik ile diğer anksiyete türleri arasında ilişki görülmüştür.

Holoway ve arkadaşlarının (2006), yapmış olduğu çalışmada yaygın anksiyete bozukluğu olan ve buna ek olarak obsesif-kompulsif bozukluğu gösteren bireyler ve anksiyeteli olmayan kontrol grubuyla karşılaştırıldığında belirsizliğe tahammlszlik seviyelerinin anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Belge'nin (2019), yapmış olduğu araştırma çalışmasında belirsizliğe tahammlszlik ve depresyon arasında pozitif yönde anlamlı ilişkinin olduğu görülmüştür (Belge, 2019).

3. BÖLÜM YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarına, verilerin toplanmasına ve analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu Araştırmada Üniversite öğrencilerinin Covid-19 korkusu ve Belirsizliğe Karşı Tutumları ile Psikolojik Sağlamlıkları arasındaki ilişkiye bakılacaktır. Bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli iki veya ikiden daha fazla değişken arasında paralel bir değişikliğin olup olmadığını açıklayan bir yaklaşımdır (Karasar,2014).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye Cumhuriyeti'nde bulunan üniversite öğrencilerini kapsamaktadır. Araştırma evrenine ulaşmadaki zorluktan dolayı, araştırmanın çalışma evreni olasılığa dayanmayan uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Uygun örnekleme; araştırmacının kolay uygulama yapılabilir birimlerden başlayarak, ekonomik ve hızlı bir şekilde örneklemini belirlemesi yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2015). Buna göre, bu araştırmanın verileri 2021-2022 eğitim ve öğretim yılında öğrenim gören yaşları 18-37 aralığında bulunan ($\bar{X}=23,70$, $SS=3,54$), farklı bölgelerden seçilen, 9 farklı fakülte ve bölümde öğrenim gören üniversite öğrencilerinden elde edilmiştir. Veriler, bilgilendirilmiş gönüllü onam formu doldurtularak çevrimiçi yolla (Google Formlar üzerinden) toplanmıştır.

Araştırma, gönüllülük esasına dayanarak toplamda 405 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin 222'si kadın (% 54,8) ve 183'ü (% 45,2) erkektir. Araştırma grubunun demografik özelliklerine ilişkin verileri Tablo 3'teki gibidir.

Tablo 3*Katılımcıların demografik özellikleri*

Değişken		n	%
Cinsiyet	Kadın	222	54,8
	Erkek	183	45,2
Medeni Durum	Bekâr	317	78,3
	Evli	88	21,7
Üniversite	Bülent Ecevit Ün. (Karadeniz)	76	26,8
	Ege Ün. (Ege)	86	21,2
	Fırat Ün. (Doğu And.)	63	15,5
	Gazi Osman Paşa Ün. (İç And.)	51	12,6
	Uşak Ün. (Ege)	67	16,5
	Yalova Ün. (Marmara)	62	15,3
Fakülteniz	Diş hekimliği	15	3,7
	Eğitim	84	20,7
	Fen edebiyat	16	4,0
	Hukuk	15	3,7
	İBF	105	25,9
	Mühendislik	53	13,1
	Sağlık Bilimleri	41	10,1
	Spor Bilimleri	65	16,0
Covid-19 geçirdiniz mi?	Evet	176	43,5
	Hayır	229	56,5
Kronik rahatsızlığınız var mı?	Evet	50	12,3
	Hayır	355	87,7
Aşı yaptırdınız mı?	Evet	237	58,5
	Hayır	168	41,5
Toplam		405	100

Tablo 3'te araştırma grubunun demografik özelliklerine ilişkin verilen frekans ve yüzdelik değerleri incelendiğinde, öğrenciler cinsiyete göre dağılımlarının hemen hemen eşit olduğu görülmektedir. Medeni durumları bakımından, 317 bekâr öğrenciler (%78,3), 88 evli öğrencilerden (%21,7) fazladır. Covid 19 geçirmeyenler 229 (%56,5), Covid-19 geçirenlerden 176 (%43,5), kronik rahatsızlığı olmayanlar (%87,7), kronik rahatsızlığı olanlardan 50 (%12,3) fazladır. Aşı yapmayanların sayısının da (%58,5), aşı yaptırmayanlardan 168 (%41,5) fazla olduğu gözlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada katılımcılara yönelik kişisel bilgiler elde etmek amacıyla oluşturulan, Bilgilendirilmiş gönüllü onam formu, Demografik form, Covid-19 kaygılarını belirlemek için Koronavirüs Anksiyete Ölçeği (KAÖ), Belirsizliğe karşı tahammülsüzlük düzeylerini belirlemek için Belirsizliğe Karşı Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ), Psikolojik sağlık düzeylerini belirlemek amacıyla da Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ) kullanılmıştır.

3.3.1. Demografik Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından katılımcıların kişisel özelliklerine ulaşmak amacıyla oluşturulan bu formda, katılımcıların cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, üniversitesi, koronavirüs geçirilmiş olma durumu, kronik rahatsızlıkları, aşı yaptırmayı yaptırmadıkları gibi sorular yer almaktadır.

3.3.2. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği Kısa Formu (KAÖ): Lee (2020) tarafından Koronavirüs salgınıyla ilişkili anksiyete vakalarını adlandırabilmek için geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlaması (Biçer ve ark., 2020) tarafından yapılmıştır. Koronavirüs Anksiyete ölçeği 5'li likert tipli bir ölçektir. Ölçek 5 sorudan ve tek boyuttan oluşmaktadır. Katılımcılardan her bir madde için 0 (hiçbir zaman) ile 4 (son iki haftada neredeyse her gün) puan aralığında derecelendirmeleri istenmiştir. Açıklayıcı faktör analizinin ardından doğrulayıcı faktör analizi yapılarak yapı geçerliliği belirlenmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterlili testi ile Barlett'in Küresellik Testi ile faktör analizinin uygunluğu belirlenmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin yeterlilik testi sonucu 0,83 olarak belirlenmiştir, bu değer tavsiye edilen 0,60 veya üstü değerini geçmektedir.

Diğer uyum indekslerine bakıldığında RMSEA=0,092; GFI=0,980; AGFI=0,939; CFI=0,976; NFI= 0,971; TLI=0,953 ve IFI=0,976 olarak bulunmuş ve kabul edilebilir değerlerdeki bu uyum indeksleri tek faktörlü modelin iyi uyumlandığını ortaya koymuştur. Bu araştırma için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .94 bulunmuştur.

Koronavirüs Anksiyete Ölçeği bazı soruları;

1. Koronavirüs ile ilgili haberleri okuduğum veya dinlediğim zaman başımın döndüğünü ve sersemleştığimi hissettim veya bayılacakmış gibi oldum.

3. Koronavirüs ile ilgili konuları düşündüğümde ya da bu konulara maruz kaldığımda inme inmiş gibi hissettim veya dondum kaldım.

5. Koronavirüs ile ilgili konuları düşündüğümde ya da bu konulara maruz kaldığımda mide bulantısı ya da mide problemleri yaşadım.

3.3.3. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12): Carleton, Norton ve arkadaşları (2007) belirsizliğe tahammülsüzlüğü ölçmek amacıyla bir ölçek geliştirmiştir. Araştırmacılar ölçeği geliştirirken, daha önce Freeston ve arkadaşlarının (1994) geliştirdiği 27 maddelik ölçeği esas alınmıştır. Ölçek 12 maddeden ve iki alt boyuttan (ileriye yönelik kaygı ve engelleyici kaygı) oluşmuştur. 7 maddeden (1., 2., 3., 4., 5., 6. ve 7.) oluşan İleriye yönelik kaygı alt boyutu, kaygı, korku ve belirsizliğin sebep olduğu kaygı ilişkili olduğu bununla beraber OKB ve kaygı bozuklukları ile de ilişkili olduğu bulunmuştur. 5 maddeden (8., 9., 10., 11. ve 12.) oluşan Engelleyici kaygı alt boyutu, belirsizlikle bir arada olunan durumlarda tepkisizlik ile ilgili olup sosyal kaygı, panik bozukluk, agorafobi ve depresyon ile ilişkileri görülmüştür. 5'li Likert kullanılarak puanlaması yapılan ölçekten alınabilecek değerler 12-60 puan arasında farklılaşmaktadır. Artan değerler belirsizliğe tahammülsüzlüğün de arttığını göstermektedir (Carleton, 2012). Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık değeri klinik olmayan örnekleme .91 olarak bulunmuş iken klinik örnekleme .92 olarak bulunmuştur. Ölçek ile 27 maddelik geliştirilmiş form arasında yüksek derecede ($r = .96$) fark bulunmaktadır (Carleton, Norton ve ark., 2007). Ölçeğin Türk kültürüne uyarlama çalışmalarını Sarıçam ve arkadaşları (2014) gerçekleştirmiştir. .42 ile .68 arasında madde toplam korelasyon değeri farklılaşmaktadır. Uyarlanan çalışmanın yapı geçerliliği tespit edebilmek için uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda orijinal 45 formla tutarlı olduğu ve 12 maddenin alt boyutları olan ileriye dönük kaygı ve engelleyici kaygı olan boyutlarında toplandığı bulunmuştur ($\chi^2 = 147.20$, $sd = 48$, $RMSEA = .073$, $CFI = .95$, $IFI = .95$, $GFI = .94$, $SRMR = .046$). .55 ile .87 arasında faktör yüklerinin değiştiği tespit edilmiştir. Güvenilirliğin tespiti için kullanılan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı toplam .88; ileriye yönelik kaygı alt boyutu .84 ve engelleyici kaygı alt boyutu .77 olarak bulunmuştur. Ölçeğin tümü için test-tekrar test korelasyon katsayısı .74 bulunmuştur. İleriye yönelik kaygı alt boyutu için .75 ve engelleyici kaygı alt boyutu için ise .71 olarak belirtilmiştir (Sarıçam vd., 2014). Yapılan çalışmada kullanılan Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği'nin .92 olarak bulunan iç tutarlılık katsayısı yüksek düzeydedir. Bu araştırma için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .90 bulunmuştur. İleriye yönelik kaygı alt boyutu puanı .85 ve engelleyici kaygı alt boyutu puanı .89 bulunmuştur.

3.3.4. Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (KPSÖ): Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nin (KPSÖ) İngilizce formu (Smith vd., 2008) tarafından kişilerin psikolojik sağlamlık düzeylerini belirlemek için geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlanması için ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını Doğan (2015), üniversiteli 295 öğrenci ile yapmıştır. Ölçek 5'li likert tipli 6 maddelik bir ölçme aracıdır. Ölçekte derecelendirme “Hiç uygun değil (1)”, “Uygun Değil (2)”, “Biraz Uygun (3)”, “Uygun (4)” ve “Tamamen Uygun (5)” şeklinde oluşturulmuştur. Ölçeğin 3 maddesi(2, 4 ve 6) ters maddeler olduğu için puan hesaplamasından ters kodlanarak değerlendirilecektir. Ölçekten alınan yüksek puanın yüksek psikolojik sağlamlığı ifade ettiği kabul edilmiştir. Geçerlik yöntemleri olarak iç tutarlık, doğrulayıcı faktör analizi, test tekrar test güvenilirliği ve ölçüt bağıntı gibi geçerlik yöntemleri uygulanmıştır. İç tutarlık yöntemleri ve Test tekrar testile ölçeğin güvenilir olduğu bulunmuştur. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonucunda tek faktörlü ölçeğin toplam varyansı %54 çıkmıştır. Ölçeğin test tekrar test güvenilirlik katsayısı .62 ile .69 arasında hesaplanmıştır. Ölçeğin Türkçe formunun iç tutarlık katsayısı .83 bulunurken iç tutarlık güvenilirlik katsayısı .80 ile .91 arasında olduğu bulunmuştur. Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayısı hesaplanarak Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinin güvenilirliği test edilmiştir ve .84 olduğu bulunmuştur. Bu araştırma için hesaplanan Cronbach's Alpha puanı .83 bulunmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

KAÖ'yü, BTÖ-12'yi ve KPSÖ'yü bu çalışmada kullanmak amacıyla gerekli izinler e-posta yoluyla alınarak kullanılmıştır. Katılımcılara araştırmanın amacı, önemi açıklanmış ve gönüllülük esasına bağlı kalınarak formlar doldurtulmuştur. 2021-2022 eğitim öğretim döneminde uygulanan formlar yaklaşık olarak 7-8 dakika içerisinde doldurulmuştur.

Google Formlar üzerinden toplanan veriler, SPSS 22'i programı aracılığı ile analiz edilmiştir. İkili gruplar arasındaki karşılaştırmalarda; normal dağılım göstermediği için Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. Çoklu grupları karşılaştırmak için Kruskal-Wallis testi kullanılırken, değişkenler arası ilişkilerde ise Spearman Korelasyon Testi kullanılmıştır.

Tablo 4*Kolmogorov-Smirnov testi*

Değişkenler	Statistic	df	Sig
KAÖ	.175	405	.000
BTÖ	.152	405	.000
İleriye Yönelik Kaygı Alt Boyutu	.180	405	.000
Engelleyci Kaygı Alt Boyutu	.205	405	.000
KPSÖ	.227	405	.000

Çalışma verilerini değerlendirirken tanımlayıcı istatistiksel metodu (Ortalama, Medyan, Standart Sapma, Minimum-Maksimum) kullanılmıştır.

Kritik değer olarak 0,05 kullanılmış olup, $p < 0,05$ olması durumunda anlamlı bir ilişkinin olduğu, $p > 0,05$ olması durumunda ise anlamlı ilişkinin olmadığı belirtilmiştir.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma problemi çözümü için, araştırmaya katılan katılımcılara uygulanan ölçme araçları yardımıyla toplanan verilerin, analizi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulguların istatistiksel sonuçları alt başlıklar halinde verilmiştir.

4.1. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeylerinin Cinsiyet ile Arasındaki Farklılık Sonuçları

Tablo 5

Üniversite öğrencilerinin KAÖ, BTÖ ve KPSÖ düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına yönelik kullanılan Mann-Whitney U test sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	U	p
KAÖ	Kadın	222	213.70	17937	0.04*
	Erkek	183	190.02		
BTÖ	Kadın	222	214.89	17294.5	0.013*
	Erkek	183	186.51		
İleriye Yönelik Kaygı Alt Boyutu	Kadın	222	214.73	17330	0.014*
	Erkek	183	186.70		
Engelleyici Kaygı Alt Boyutu	Kadın	222	216.25	17372	0.01*
	Erkek	183	186.93		
KPSÖ	Kadın	222	192.32	17952.5	0.039
	Erkek	183	215.90		

**p<0.05. KAÖ: Koronavirüs Anksiyete Ölçeği. BTÖ: Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği. KPSÖ: Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği.*

Üniversite Öğrencilerinin KAÖ, BTÖ ve KPSÖ düzeylerinin cinsiyet ile farklılıklarını değerlendirmek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Bu testin sonucuna göre kadınlarda KAÖ, İleriye Yönelik Kaygı Alt Boyutu, Engelleyici Kaygı Alt Boyutu ve BTÖ puanlarının erkeklere göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). KPSÖ düzeylerinin erkeklerde kadınlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

4.2. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeylerinin Medeni Durum ile Arasındaki Farklılık Sonuçları

Tablo 6

Üniversite öğrencilerinin KAÖ, BTÖ ve KPSÖ düzeylerinin medeni durum açısından farklılaşma düzeylerini belirlemeye yönelik kullanılan Mann-Whitney U test sonuçları

Değişkenler	Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	U	p
KAÖ	Bekar	317	200.67	13208.5	0.441
	Evli	88	211.40		
BTÖ	Bekar	317	205.94	12617.5	0.192
	Evli	88	187.88		
İleriye Yönelik Kaygı Alt Boyutu	Bekar	317	205.42	12782	0.254
	Evli	88	189.75		
Engelleyici Kaygı Alt Boyutu	Bekar	317	208.60	12172.5	0.06
	Evli	88	182.82		
KPSÖ	Bekar	317	200.49	13151	0.4
	Evli	88	212.06		

**p<0.05. KAÖ: Koronavirüs Anksiyete Ölçeği. BTÖ: Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği. KPSÖ: Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği.*

Tablo 7'de Öğrencilerinin KAÖ, BTÖ ve KPSÖ düzeylerinin medeni durum ile farklılıklarını değerlendirmek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Bu analizin sonucunda KAÖ, İleriye Yönelik Kaygı Alt Boyutu, Engelleyici Kaygı Alt Boyutu ve BTÖ puanlarının medeni durum ile aralarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

4.3. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeylerinin Fakülterle göre Farklılık Sonuçları

Tablo 7

Üniversite öğrencilerinin fakülterle göre Kruskal Wallis Htesti sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	H	p
KAÖ	Diş Hek.	15	278,47	92,238	0,0001*
	Eğitim Fak.	83	141,45		
	Fen Edebiyat	16	145,59		
	Hukuk	15	161,60		
	İİBF	108	252,21		
	Mühendislik	53	130,05		
	Sağlık Bil.	45	254,60		
	Spor Bil.	65	235,20		
KPSÖ	Diş Hek.	15	165,47	63,953	0,0001*
	Eğitim Fak.	83	196,30		
	Fen Edebiyat	16	308,34		
	Hukuk	15	308,34		
	İİBF	108	326,73		
	Mühendislik	53	171,50		
	Sağlık Bil.	45	153,53		
	Spor Bil.	65	211,25		
BTÖ-12	Diş Hek.	15	177,90	10,173	0,253
	Eğitim Fak.	83	210,14		
	Fen Edebiyat	16	130,16		
	Hukuk	15	199,90		
	İİBF	108	205,63		
	Mühendislik	53	194,31		
	Sağlık Bil.	45	213,81		
	Spor Bil.	65	212,54		

* $p < 0.05$. KAÖ: Koronavirüs Anksiyete Ölçeği. BTÖ: Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği. KPSÖ: Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği.

Üniversite öğrencilerinin KAÖ, BTÖ ve KPSÖ düzeylerinin eğitim gördükleri fakülterle göre incelendiğinde, Fakülte grupları arasında KAÖ ve KPSÖ düzeyleri açısından incelendiğinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Eğitim Fakültesi, olanlarda

KAÖ ve KPSÖ düzeyleri diğer fakültele göre anlamlı derecede daha düşük olduğu görülmüştür. Fakülte grupları ile BTÖ-12 açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

4.4. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeylerinin Covid-19 geçirmeleri ile Arasındaki Farklılık Sonuçları

Tablo 8

Üniversite öğrencilerinin KAÖ, BTÖ ve KPSÖ düzeylerinin covid-19 geçirmeleri ile aralarındaki farklılaşma düzeyini belirlemeye yönelik kullanılan Mann-Whitney U test sonuçları

Değişkenler	Covid-19 geçirme	N	Sıra Ortalaması	U	p
KAÖ	Evet	176	174.91	15208	0.0001*
	Hayır	229	224.59		
BTÖ	Evet	176	192.47	18282.5	0.144
	Hayır	229	209.31		
İleriye Yönelik Kaygı Alt Boyutu	Evet	176	205.05	19416	0.637
	Hayır	229	199.66		
Engelleyici Kaygı Alt Boyutu	Evet	176	181.78	16416.5	0.001*
	Hayır	229	219.31		
KPSÖ	Evet	176	239.33	13757.5	0.0001*
	Hayır	229	175.08		

* $p < 0.05$. KAÖ: Koronavirüs Anksiyete Ölçeği. BTÖ: Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği. KPSÖ: Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği.

Tablo 9'da öğrencilerin KAÖ, BTÖ ve KPSÖ düzeylerinin Covid-19 geçirmeleri ile farklılıklarını değerlendirmek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Bu testin sonucuna göre KAÖ, Engelleyici Kaygı Alt Boyutu Covid-19 geçirenlerde geçirmeyenlere göre anlamlı derecede daha düşük olduğu görülmektedir.

İleriye Yönelik Kaygı Alt Boyutu ile BTÖ puanlarında ise Covid-19 geçirme durumları ile aralarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Covid-19 geçirme durumları arasında KSÖ Puanı açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir. Covid-19 geçirenlerde KSÖ puanı geçirmeyenlere göre anlamlı derecede daha yüksektir.

4.5. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeylerinin Kronik Rahatsızlık Durumları ile Arasındaki Farklılık Sonuçları

Tablo 9

Üniversite öğrencilerinin KAÖ, BTÖ ve KPSÖ düzeylerinin kronik rahatsızlık durumları ile farklılıklarını belirlemeye yönelik kullanılan Mann-Whitney U test sonuçları

Değişkenler	Kronik rahatsızlık durumu	N	Sıra Ortalaması	U	p
KAÖ	Evet	50	245.17	6766.5	0.006*
	Hayır	355	197.06		
BTÖ	Evet	50	192.82	8223	0.55
	Hayır	355	203.27		
İleriye Yönelik Kaygı Alt Boyutu	Evet	50	203.12	8618	0.941
	Hayır	355	201.84		
Engelleyici Kaygı Alt Boyutu	Evet	50	194.90	8470	0.591
	Hayır	355	204.14		
KPSÖ	Evet	50	197.84	8617	0.733
	Hayır	355	203.73		

**p<0.05. KAÖ: Koronavirüs Anksiyete Ölçeği. BTÖ: Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği. KPSÖ: Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği.*

Üniversite Öğrencilerinin KAÖ, BTÖ ve KPSÖ düzeylerinin Kronik rahatsızlığının var olma durumu ile farklılıklarını değerlendirmek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Bu testin sonucuna göre KAÖ puanı açısından anlamlı bir fark görülmektedir. Kronik rahatsızlığı olanlarda KAÖ puanı olmayanlara göre anlamlı derecede yüksek çıkmıştır.

KSPÖ, İleriye Yönelik Kaygı Alt Boyutu, Engelleyici Kaygı Alt Boyutu ve BTÖ puanları açısından değerlendirildiğinde kronik rahatsızlığın var olma durumları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

4.6. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeylerinin Aşı Yaptırma Durumları ile Aralarındaki Farklılık Sonuçları

Tablo 10

Üniversite öğrencilerinin KAÖ, BTÖ ve KPSÖ düzeylerinin aşı yaptırma durumları ile farklılaşma düzeylerini belirlemeye yönelik kullanılan Mann-Whitney U test sonuçları

Değişkenler	Aşı yaptırma durumu	N	Sıra Ortalaması	U	p
KAÖ	Evet	237	168.49	11730	0.0001*
	Hayır	168	251.68		
BTÖ	Evet	237	198.14	18833	0.425
	Hayır	168	207.40		
İleriye Yönelik Kaygı Alt Boyutu	Evet	237	208.97	18101.5	0.146
	Hayır	168	192.25		
Engelleyici Kaygı Alt Boyutu	Evet	237	191.43	17165	0.015
	Hayır	168	219.33		
KPSÖ	Evet	237	218.87	161.46	0.001*
	Hayır	168	180.61		

**p<0.05. KAÖ: Koronavirüs Anksiyete Ölçeği. BTÖ: Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği. KPSÖ: Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği.*

Üniversite Öğrencilerinin KAÖ, BTÖ ve KPSÖ düzeylerinin aşı yaptıranlar ve yaptırmayanlardaki durumu ile farklılıklarını değerlendirmek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Bu testin sonucuna göre KAÖ puanı ve Engelleyici Kaygı Alt Boyutu açısından ele alındığında aşı yaptırmayanlarda yaptıranlara göre anlamlı derecede farklılık görülmektedir.

BTÖ ile İleriye Yönelik Kaygı Alt Boyut puanları açısından değerlendirildiğinde aşı yaptırma durumları ile anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

KPSÖ açısından değerlendirildiğinde aşı yaptırma durumları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Aşı yaptıranlarda, yaptırmayanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

4.7. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği düzeylerinin Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeyleri ile Aralarındaki Korelasyon Sonuçları

Tablo 11

Koronavirüs Anksiyete Ölçeği düzeylerinin Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeyleri ile Aralarındaki Korelasyon Sonuçları Ölçek Puanı ile Arasındaki Korelasyon İlişkisi

Değişken	N	r	p
1.KAÖ			
2.KPSÖ	405	-,319 *	,000

**p<0.05. KAÖ: Koronavirüs Anksiyete Ölçeği. KPSÖ: Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği.*

Koronavirüs Anksiyete Ölçek Puanı ile Kısa Psikolojik Sağlık Ölçek Puanı arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki görülmektedir. ($r=-0,319$; $p<0,05$). Koronavirüs Anksiyete Ölçek Puanı arttıkça Kısa Psikolojik Sağlık Ölçek Puanı azalmaktadır.

4.8. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği düzeylerinin Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeyleri ile Aralarındaki Korelasyon Sonuçları

Tablo 12

Koronavirüs Anksiyete Ölçeği düzeylerinin Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği Düzeyleri ile Aralarındaki Korelasyon Sonuçları Ölçek Puanı ile Arasındaki Korelasyon İlişkisi

Değişken	N	r	p
1.BTÖ			
2.KPSÖ	405	-,262 *	,000

**p<0.05. KAÖ: Koronavirüs Anksiyete Ölçeği. KPSÖ: Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği.*

Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçek Puanı ile Kısa Psikolojik Sağlık Ölçek Puanı arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki görülmektedir. ($r=-0,262$; $p<0,05$). Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçek Puanı arttıkça Kısa Psikolojik Sağlık Ölçek Puanı azalmaktadır.

4.9. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçek Puanı ve Alt Boyutları ile Kısa Psikolojik Sağlık Ölçek Puanı ile Arasındaki Korelasyon Sonuçları

Tablo 13

Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçek Puanı ve Alt Boyutları ile Kısa Psikolojik Sağlık Ölçek Puanı ile Arasındaki Korelasyon İlişkisi

Değişken	1	2	3	4	5
1. KAÖ	-	-,178	-,205	-,253	-,220
2. BTÖ	-	-	-,155	-,230	-,262
3. İleriye Yönelik Kaygı Alt Boyutu	-	-	-	-,520	-,670
4. Engelleyici Kaygı Alt Boyutu	-	-	-	-	-,431
5. KPSÖ	-	-	-	-	-

Koronavirüs Anksiyete ölçek Puanı ile Kısa Psikolojik Sağlık Ölçek Puanı arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r = 0.319$; $p < 0.05$). Koronavirüs Anksiyete Ölçek Puanı arttıkça, Psikolojik Sağlık Ölçek Puanı azalmaktadır.

İleriye Yönelik Kaygı Alt Boyut Puanı ile Kısa Psikolojik Sağlık Ölçek Puanı arasında anlamlı bir ilişki görülmemektedir ($r = -0,067$; $p > 0,05$).

Engelleyici Kaygı Alt Boyut Puanı ile Kısa Psikolojik Sağlık Ölçek Puanı arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki görülmektedir. ($r = -0,431$; $p < 0,05$). Engelleyici Kaygı Alt Boyut Puanı arttıkça Kısa Psikolojik Sağlık Ölçek Puanı azalmaktadır.

Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçek Puanı ile Kısa Psikolojik Sağlık Ölçek Puanı arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki görülmektedir. ($r = -0,253$; $p < 0,05$). Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçek Puanı arttıkça Kısa Psikolojik Sağlık Ölçek Puanı azalmaktadır.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu başlık altında araştırmadan elde edilen bulgulara yönelik sonuçlar ve tartışma yer almaktadır. Araştırmanın bulgularına dayalı olarak araştırmacılara ve uygulayıcılara verilen öneriler yer almaktadır.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Üniversite öğrencilerinin Covid-19 korkusu ve belirsizlik karşısındaki tutumlarının psikolojik sağlamlık düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre koronavirüs anksiyetesi ile psikolojik sağlamlık arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi ile psikolojik sağlamlık ilişkisi incelendiğinde, belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi ile psikolojik sağlamlık arasında negetif yönde ve anlamlı bir ilişki görülmektedir. Belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi arttıkça psikolojik sağlamlık düzeyi azalmaktadır.

5.1.1. Üniverite Öğrencilerinin Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinin Cinsiyet Düzeylerineİlişkin Bulguların Tartışılması: Araştırma sonucunda kadınların Koronavirüs anksiyet puanı, İleriye yönelik kaygı alt boyutu, Engelleyici Kaygı alt boyutu ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük puanı erkeklere göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Psikolojik sağlamlık düzeylerinin ise erkeklerde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çölgeçen ve Çölgeçen'nin (2020) çalışmalarında, Türkiye'de yaşayan kişilerde Covid-19 salgınına bağlı kaygı düzeyleri farklı değişkenlerce incelenmiştir. Araştırmaya 422 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda; kadınların kaygı düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek bulunduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ceviz, Tektaş, Basmacı ve Tektaş'ın (2020) yaptıkları çalışmada, Covid-19 salgınından dolayı uzaktan eğitim almakzorunda kalan üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim algıları ile durumluk kaygı ve sürekli kaygı düzeyleri incelenmiştir. Araştırmaya 443 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda; kadınların kaygı düzeylerinin erkeklerin kaygı düzeylerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Literatüre bakıldığında Covid-19 kaygı düzeyi ile cinsiyete ilişkin çalışmalarda, genel olarak kadın üniversite öğrencilerinin Covid-19 kaygı düzeyleri, erkek üniversite öğrencilerinin Covid-19 kaygı düzeylerine göre daha yüksek olduğu sonucu birçok araştırmalarda raporlanmıştır (Ardan, Rahman ve Geroda, 2020). Yapılan çalışmada elde ettiğimiz sonuç literatür ile uyumludur ve alanyazın ile benzerlik göstermektedir.

Özcan (2021) tarafından Covid-19 pandemisi sürecinde sağlık çalışanlarının belirsizliğe tahammülsüzlük ve psikolojik sağlamlık düzeylerini araştırmak amacıyla yapılan araştırmanın sonucuna göre belirsizliğe tahammülsüzlük ve psikolojik sağlamlık puanı arasında negatif yönlü orta düzeyli bir ilişki olduğu bulunmuştur. Benzer bir şekilde Kasapoğlu (2020) tarafından Covid-19 salgını sürecinde kişilerin yaşadıkları kaygılarını, psikolojik sağlamlık, maneviyat ve belirsizliğe tahammülsüzlük ile ilişkisi incelendiği araştırmada belirsizliğe tahammülsüzlüğün psikolojik sağlamlığı negatif yönde etkilediği bulunmuştur.

Duman (2020), "Üniversite Öğrencilerinde Covid-19 Korkusu ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük" adlı çalışmasında öğrencilerin Covid-19'dan orta düzeyde korktukları ve orta düzeyde belirsizliğe karşı tahammülsüz yaşadıkları görülmüştür. Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir

Bunların yanı sıra yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu gibi değişkenlerle anlamlı fark bulunmayan çalışmalar da mevcuttur (Biçer ve ark., 2020; Tönbül, 2020; Wang ve ark., 2020).

Araştırmada, sosyodemografik veriler incelendiğinde kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir. Elde edilen veriler mevcut dönemin koşulları ile dikkate alındığında salgın hastalık ile tanışılmaya başlanılan yıllarda fark olmadığı, şu an günümüz koşulları ile değerlendirildiğinde mevcut dönemdeki belirsizliğin etkili olduğu söylenebilir.

5.1.2. Üniverite Öğrencilerinin Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinin Medeni Durum Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması: Üniversite öğrencilerinin medeni durumları ile koronavirüs anksiyete ölçek puanı, belirsizliğe tahammülsüzlük puanı ve psikolojik sağlamlıkları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Ersöz ve diğerleri (2016) tarafından yapılan bir araştırmada belirsizliğe tahammülsüzlük, belirsizlikle başa çıkma değişkenleri ile medeni durum arasındaki ilişkide anlamlı bir farkın görülmediği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Belge (2019) tarafından yapılan çalışmada evli ve bekâr kişilerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi ile medeni durum arasında da anlamlı bir farklılık görülmediği belirtilmiştir. Literatüre bakıldığında Gencer (2020), 568 kişi ile belirsizliğe karşı tutumları ölçmek için yaptığı çalışmasının sonucunda yaş, cinsiyet ve medeni duruma göre anlamlı fark olduğu görülmüştür. Medeni durum ele alındığında ise evli ya da bekâr olma durumu ile belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi arasında bir farklılık görülmemiştir.

Literatürde belirsizliğe tahammülsüzlüğün medeni duruma göre anlamlı bir farklılık oluşturduğunu gösteren çalışmalarda bulunmaktadır. Savaş (2021) tarafından pandemi döneminde gerçekleştirilen çalışmada medeni durumu bekâr olan katılımcıların belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi, diğer katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Kessler ve Essex (1982)'e göre evliliğin getirdiği sosyal destek, yaşamda karşılaşılan sorunlarla başa çıkma konusunda kolaylık sağladığı, kişiyi daha dayanıklı hale getirdiğini açıklamaktadır. Bu araştırma sonucundan hareketle, evli bireyler yaşamın getirdiği sorumluluklar ve ani durumlarda birbirlerini destekleyerek olaylarla daha kolay baş edebildikleri düşünülmektedir.

Literatürde medeni durumun psikolojik sağlık düzeylerini etkilemediğini gösteren çalışmaların çoğunlukta olduğu görülmektedir (Kırımoğlu, Çokluk ve Yıldırım, 2012; Tümlü ve Recepoğlu, 2013). Pak ve arkadaşları (2017), acil servis çalışanlarının evli ya da bekâr olma durumunun psikolojik sağlık üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmüştür.

5.1.3. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeğinin Fakülterle İlişkin Bulgularının Tartışılması: Üniversite öğrencilerinin eğitim gördükleri fakülteler ile koronavirüs anksiyete ölçek puanı, belirsizliğe tahammülsüzlük puanı ve psikolojik sağlıkları arasında farklılık incelendiğinde Koronavirüs Anksiyete düzeyleri ile Psikolojik Sağlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Eğitim gördüğü fakülte Eğitim Fakültesi olanlarda koronavirüs anksiyete düzeyi ve psikolojik sağlık düzeyi diğer fakülterle göre anlamlı derecede daha düşük çıkmıştır.

Covid-19 kaygı düzeyi ile üniversite öğrencilerinin fakülterle ilişkili literatüre bakıldığında; Ceviz ve diğer araştırmacıların (2020) araştırmalarında yükseköğretim öğrencilerinin kaygı düzeyleri diğer fakülterle göre daha yüksek olduğunu belirtmektedirler. Dratva ve diğer araştırmacıların (2020) yaptığı çalışmada sağlık meslek bölümü öğrencilerinin hukuk, sosyal bilimler ve dilbilim öğrencilerine göre daha az kaygıya sahip oldukları tespit edilmiştir. Wang ve Zhao (2020) çalışmalarında, tıp fakültesi öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine göre daha yüksek kaygıya sahip olduğunu belirtmişlerdir. Martínez Lorca ve arkadaşları (2020) çalışmalarında Sağlık Bilimleri fakültesi ve Sosyal Bilimler fakültesi öğrencilerinin Covid-19 korku düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmada Covid-19 kaygı düzeylerinin üniversite öğrencilerinin fakülterine ilişkin farklılık Eğitim Fakültesinde diğer fakülterle göre daha düşük çıkmıştır. Bu da çalışmayı diğer çalışmalardan ayırmaktadır.

5.1.4. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeğinin Covid Geçirme Durumlarına İlişkin Bulgularının

Tartışılması: Araştırmada, katılımcıları Covid-19 geçirme durumlarına göre değerlendirildiğinde, belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Karaşin ve arkadaşlarının (2022) yaptıkları çalışmada 137 katılımcının bulunduğu çalışmada Covid-19 geçiren gebeler ile Covid-19 tanısı konulmayan gebelerin anksiyete durumları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde, Kalmaz (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada tedavi gördükleri yerin ev ya da hastane olması fark etmeksizin Covid-19 geçiren bireylerde kaygı ve depresyon düzeylerinin yüksek olduğunu belirtilmiştir. Yıldız ve Doğu (2021) tarafından gerçekleştirilen 256 sporcunun katıldığı çalışmada Covid-19 geçiren sporcuların, Covid-19 geçirmeyen sporculara kıyasla anlamlı biçimde daha yüksek kaygı puanına sahip oldukları bildirilmiştir. Bu çalışmalar göz önüne alındığında mevcut araştırmadan elde edilen sonuç farklılık göstermektedir.

5.1.5. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeğinin Kronik Rahatsızlıkları Olma Durumlarına İlişkin

Bulgularının Tartışılması: Üniversite Öğrencilerinin Kronik rahatsızlıkları olma durumları Koronavirüs Anksiyete puanında anlamlı bir fark görülmektedir. Kronik rahatsızlığı olanlarda Koronavirüs Anksiyete puanında olmayanlara göre anlamlı derecede yüksek farklılık görülmüştür.

Kısa Psikolojik sağlamlıkları, Belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Literatüre bakıldığında Altundağ'ın (2021) çalışmasında, katılımcıların büyük çoğunluğu (yaklaşık %87) tarafından pandeminin yaşamları üzerinde farklı düzeylerde olumsuz etkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Say ve Çakır'ın (2021) yaptığı çalışmada bulaşıcı olmayan bir hastalık tanısı almış bireyleri ele almışlardır. Katılımcıların bir kısmının (%36,40) pandemide tedavi seyrinin olumsuz etkilendiği, yaklaşık %73'ünün sağlık kuruluşuna gitmekten korktuğu, yaklaşık %55'inin ise yaşanan gecikme ile sağlık durumunun daha da olumsuz etkilendiği görülmüştür. Mevcut çalışmada Koronavirüs anksiyete düzeyleri yüksek bulunarak alanyazındaki çalışmalar desteklenmiştir. Psikolojik sağlamlıklarının ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmaması yapılan aşı çalışmalarının etkisinin olduğunu düşündürebilir.

5.1.6. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeğinin Aşı Yaptırma Durumlarına İlişkin Bulgularının

Tartışılması: Üniversite Öğrencilerinin aşı yaptırma durumları ile Koronavirüs Anksiyete puanı ve Engelleyci Kaygı Alt Boyutu açısından ele alındığında aşı yaptırmayanlarda yaptırana göre anlamlı derecede farklılık görülmektedir. Belirsizliğe Tahammülsüzlük puanı ile İleriye Yönelik Kaygı Alt Boyutu puanları açısından değerlendirildiğinde aşı yaptırma durumları ile anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Psikolojik Sağlamlıkları açısından değerlendirildiğinde aşı yaptırma durumları arasında aşı yaptırnanlarda, yaptırmayanlara göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir. AAşının psikolojik olarak da işe yaradığı görülmüştür.

Güngör ve Atik (2022) yaptıkları çalışmada Covid-19 kaygısı yüksek olanların aşı yaptırma oranlarının daha yüksek olduğu sonucuna varmışlardır. Mevcut çalışma bulguları da çalışmayı destekler niteliktedir.

Alanyazına bakıldığında aşı yaptırma durumu ile yapılmış çalışmaların az olduğu dikkat çekmektedir.

5.1.7. Koronavirüs Anksiyete Ölçeği düzeylerinin Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Düzeyleri ile Aralarındaki Korelasyon Bulgularının Tartışılması: Koronavirüs Anksiyete Ölçek Puanı ile Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçek Puanı arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki görülmektedir. Koronavirüs Anksiyete Ölçek Puanı arttıkça Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçek Puanı azalmaktadır. Psikolojik sağlamlık düzeyi düşük olan bireylerin bu süreçte daha yoğun kaygı yaşadıkları ve bu durumun günlük yaşamlarını daha olumsuz etkiledikleri söylenebilir (Çelebi,2020). Davydov, Stewart, Ritchie ve Chaudieu, (2010) sorunların çözümünde güçlük veya stres gibi istenmeyen deneyimlerin zayıf psikolojik sağlamlık düzeyi ile ilişkili olduğunu ifade etmektedirler. Alanyazında Koronavirüs Anksiyete Ölçeği bulgularının çok olmaması sebebiyle yeterli karşılaştırma yapılmamıştır. Karşılaştırma yapılan çalışmalar da elde edilen bulguları destekleyici niteliktedir.

5.1.8. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği düzeylerinin Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Düzeyleri ile Aralarındaki Korelasyon Bulgularının Tartışılması: Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçek Puanı ile Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçek Puanı arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki görülmektedir. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçek Puanı arttıkça Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçek Puanı azalmaktadır. Bu durum belirsizliğe tahammülsüzlüğü yüksek olan kişilerin Covid-19'un getirdiği olumsuz yaşantılardan daha çok etkilenmesine neden olabilmektedir. Pandemi döneminde yaşanan kaygı, endişe, stres gibi yaşantılar belirsizlik ile bir araya gelerek bireylerin hayatını daha çok etkilemektedirler. Belirsizliğe sabrı olmayan bireylerin kendi yaşam alanlarını kısıtlayarak zorlaştırdığı düşünülmektedir.

Covid 19 salgını sırasında Yunanistan'da yaşlılar ile yapılmış olan bir çalışmada pandeminin yaşlı insanlar üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmada, katılımcıların çoğunun orta ila şiddetli depresyon ve anksiyete belirtileri gösterdiği bildirilmiştir. Kadınların psikolojik anlamda daha çok etkilendikleri aynı zamanda belirsizliğe tahammülsüzlüğün yalnızlık belirtilerinde belirleyici olduğu ifade edilmiştir (Parlapani ve diğerleri, 2020). Belirsizlik ile ilgili sıkıntının, çeşitli psikolojik bozukluklarda, semptomların şiddeti ile ilişkili olduğu; belirsizlikten kaçınmak ve algılanan kontrolü artırmak için kullanılan stratejilerin psikopatolojiyi güçlendirmesinde etkili olduğu bildirilmiştir (Boswell ve diğerleri, 2013). Benzer çalışmalardaki sonuçlar incelendiğinde elde edilen bulgular desteklenmektedir.

5.2. Öneriler

Bu başlık altında, araştırma bulgularından yola çıkılarak, araştırmacılara ve uygulamacılara önerilere yer verilmiştir.

5.2.1. Araştırmacılara Öneriler: Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin Covid-19 kaygısı ve belirsizlik karşısındaki tutumlarının psikolojik sağlık düzeyleri incelenmiştir. Üniversite öğrencilerinin Covid-19 kaygısı arttıkça psikolojik sağlıklarının azaldığı görülmüştür. Araştırmacılar Covid-19 kaygısı ve psikolojik sağlığı farklı uygulama grupları ile çalışarak yeni bulgulara ulaşabilirler.

Üniversite öğrencilerinin, belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri ile psikolojik sağlıkları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür. Belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi arttıkça psikolojik sağlamlık düzeyleri azalmaktadır. Araştırmacılar daha geniş çalışma grupları ile çalışarak yeni bulgular elde edebilirler. Cinsiyet grupları arasında incelendiğinde koronavirüs anksiyete düzeyi kadınlarda, erkeklere göre anlamlı derecede daha yüksek görülmektedir. Psikolojik sağlık üzerinde incelendiğinde erkeklerde, kadınlara göre anlamlı derecede daha yüksek görülmektedir. Bununla beraber belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri açısından incelendiğinde kadınlarda erkeklere göre anlamlı derecede daha yüksek bir fark görülmektedir. Araştırmacılar bu değişkenin neden diğer değişkenler üzerinde farklılık yarattığını belirlemek için araştırmalar yapabilir.

Covid-19 geçirmiş olma durumu ile psikolojik sağlık arasında anlamlı farklılık görülmüştür. Daha büyük çalışma grupları ile Covid-19 geçirenlerin psikolojik sağlıklarının yüksek olma sebepleri araştırılabilir.

Aşı yaptıranların psikolojik sağlık düzeyleri yüksek görülmüştür. Aşının koruyucu olarak düşünülüp düşünülmediği ile ilgili araştırmalar yapılabilir.

Bu araştırma, belirsizliğe tahammülsüzlük ve psikolojik sağlık düzeylerinin medeni durum ile incelenmesi sonucunda, koronavirüs anksiyete düzeyi, belirsizliğe

tahammülsüzlük düzeyi ve psikolojik sağlamlık düzeyi ile medeni durumlar arasında farklılık görülmemektedir. Alanyazında benzer çalışmalarda farklılık olduğu görülmektedir. Yapılacak yeni araştırmalar ile medeni durumu etkileyen faktörler daha detaylı incelenebilir.

Covid-19 kaygı düzeyi ile fakülte değişkeni arasındaki ilişkiyi açıklayan araştırmaların alan yazında yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Fakülte değişkeni daha çok araştırmada kullanılabilir ve yordanabilir.

Üniversite öğrencilerinin Covid-19 geçirme durumları ile koronavirüs anksiyete düzeyleri, psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri ile Covid-19 geçirme durumları arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Araştırmacılar nitel araştırmalar yaparak verileri karşılaştıma yapabilirler.

Öğrencilerin kronik rahatsızlıklarının olması durumu koronavirüs anksiyete düzeyleri ile ilişkilerine bakıldığında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Psikolojik sağlamlık ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi açısından ele alındığında anlamlı farklılık görülmemektedir. Araştırmacılar sağlık sorunları değişkenleri ile araştırmalar yapabilir.

Üniversite öğrencilerinin aşı yaptırmış olması ile koronavirüs anksiyete düzeyleri ile psikolojik sağlamlıkları açısından incelendiğinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi açısından incelendiğinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Literatürde aşı yaptırmaya ile ilgili yeterli araştırmaya rastlanmamıştır. Daha çok aşı tutumları ile ilgili yer alan çalışmalar aşı yaptırmaya durumları ile bir arada ele alınabilir. Araştırmacılar uygulanan farklı aşı seçenekleri ile (sinevac. Bioentech) tercih edilen aşya göre gelen sonuçlar elde edecek çalışma sağlayabilirler.

Aşı yaptırmayan üniversite öğrencileri ile nitel bir çalışma yapılarak neden aşı yaptırmadıkları konusunda güncel bilgiler elde edilebilir.

5.2.2. Uygulamalara Öneriler: Üniversite öğrencilerinin Covid-19 korkusu ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki görülmektedir. Öğrencilerin psikolojik iyi oluş ve kaygıdan uzaklaşabilmeleri açısından üniversitelerde bireysel ve grupta psikolojik danışmalar kullanılabilir.

Üniversite öğrencilerinin Covid-19 kaygısı arttıkça psikolojik sağlamlık düzeyleri düşmektedir. Bu kaygının ters orantılı olduğunu göstermektedir. Gelecek yıllarda oluşabilecek yeni olaylara karşı psikolojik sağlamlığı güçlendirici faaliyetler yürütülebilir.

Covid-19 geçirmiş olma durumu ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı farklılık görülmüştür. Covid-19 geçirmiş olan kişilerin katılımı söyleşiler yapılarak kişilerin kaygı düzeyleriyle başa çıkmaları sağlanabilir.

Üniversite öğrencilerinin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi ile psikolojik sağlamlıkları arasında negatif yönde anlamlı farklılıklar görülmüştür. Pandemi süreci ve yeni oluşabilecek olumsuz yaşantılar için alanında yetkin kişiler konferanslar ve seminerler gerçekleştirerek bu duruma hazırlayabilirler.

Aşı yaptıranların psikolojik sağlamlık düzeyleri yüksek görülmüştür. Aşı yaptırmış kişiler ile grupla psikolojik danışma uygulamaları gerçekleştirilerek grubun iyileştirici etkisinden yararlanılabilir.

Ruh sağlığı çalışanları problem başlıklarını dikkate alarak psikoeğitim programları oluşturabilirler.

Covid-19 salgını çevrimiçi psikolojik destek süreçlerinin önemini göstermiştir. Çevrimiçi psikolojik destek uygulamalarını arttırarak daha çok kişiye ulaşım sağlanmalıdır.

Üniversite ortamında yapılan etkinlikler çalışmalar evden de yürütülecek bir platforma taşınarak öğrencilerin işlevsel olarak faydalanması sağlanabilir.

Önleyici rehberlik hizmetleri verilerek işlevsel başa çıkma ve problem çözme becerilerinin kazandırılması sağlanabilir.

Psikolojik dayanıklılığı arttırma çalışmaları yapılarak olası gelişebilecek olan kaygı durumları ile baş etme sağlanabilir.

Aşılar hakkında gerekli bilgilendirmeler yapılarak öğrencilerin bilinçli olarak aşıya yönelimleri sağlanabilir.

Bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak baş etme stilleri ve psikolojik sağlamlık programları düzenlenerek küçük gruplar şeklinde grupla psikolojik danışma yapılabilir.

Toplumda yaşanan kaygı düzeyleri de göz önünde bulundurularak farklı müdahale programları ve içerikleri oluşturularak gelecekteki psikolojik problemlerin engellenmesi sağlanabilir.

Öğrencilere gerekli ölçekler uygulanarak yaşadıkları kaygının travma sonrası stres bozukluğunu tetikleyip tetiklemediği araştırılarak buna uygun müdahale yöntemlerinin seçilmesi sağlanabilir.

Bu araştırmanın örneklemini üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma sonuçları dikkate alınarak farklı sosyal çevre ve yaş grupları ile çalışılarak araştırma sonucu sınanabilir.

Kaynakça

- Ahorsu, D. K., Lin, C. Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M. D., & Pakpour, A. H. (2020). The Fear of COVID- 19 Scale: Development and initial validation. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00270-8>
- Aktaş, Y. (1997). Üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerinin incelenmesi: Uzunlamasına bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13), 107-110.
- Almond, D., & Mazumder, B. (2005). The 1918 İnfluenza pandemic and subsequent health outcomes: an analysis of SIPP data. *American Economic Review*, 95(2), 258-262.
- Altundağ, Y. (2021). Erken dönem COVID-19 pandemisinde COVID-19 korkusu ve psikolojik dayanıklılık. *EKEV Akademi Dergisi*, 85, 499-516. <https://doi.org/10.17753/Ekev1815>
- APA. (2014). *The road to resilience*. <https://uncw.edu/studentaffairs/committees/pdc/documents/the%20road%20to%20resilience.pdf>
- Ardan, M., Rahman, F. F., & Geroda, G. B. (2020). The influence of physical distance to student anxiety on COVID-19, *Indonesia*. *International Journal of Critical Reviews*, 7(17), 1126-1132.
- Arısoy, A., ve Çay, M. (2021). Yaşlı bireylerde koronavirüs (Covid-19) korkusu: Yetişkin bireylerle karşılaştırmalı bir çalışma. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 17, 82-97. <https://doi.org/10.46218/tshd.881006>
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469- 480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Arnett, J. J. (2015). Introduction: Emerging adulthood theory and research: Where we are and where we should go. In Arnett, J. J. (Edt.). *The oxford handbook of emerging adulthood* (p. 1-7), Oxford University Press.
- Arora, A., Jha, A. K., Alat, P., & Das, S. S. (2020). Understanding coronaphobia. *Asian Journal of Psychiatry*, 54, 102384.
- Ardan, M., Rahman, F. F., & Geroda, G. B. (2020). The influence of physical distance to student anxiety on COVID-19, *Indonesia*. *International Journal of Critical Reviews*, 7(17), 1126-1132.
- Arslan, G. (2015). Ergenlerde psikolojik sağlamlık: Bireysel koruyucu faktörlerin rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 73-82.

- Atalay, M. (2020). *Mersin Üniversitesi çalışanlarında bilinçli farkındalık ve psikolojik dayanıklılık ilişkisi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Aydın, M. (2017). Lisans öğrencilerinin psikolojik yardım aramaya gönüllülüklerinin incelenmesi. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 76-94.
- Aydın, M. ve Egemberdiyeva, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(1), 37-53.
- Babore, A. Lombardi, L. Viceconti, M. L. Pignataro, S. Marino, V. Crudele, M. & Trumello, C. (2020). Psychological effects of the covid-2019 pandemic: Perceived stress and coping strategies among healthcare professionals. *Psychiatry Research*. 293, 113366.
- Bassetti, M., vd. (2020). Thenovel Chinese coronavirus (2019- nCoV) infections: Challenges for fighting the storm. *European Society for Clinical*, 1-4. <https://doi.org/10.1111/eci.13209>
- Bektaş, M. & Özben, Ş. (2016). Evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin bazı sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1).
- Belge, J. (2019). *Bir grup yetişkinde depresif semptomlar, anksiyete semptomları ve belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bhattacharai, M., Maneewat, K. ve Sae-Sia, W. (2018). Psychosocial factors affecting resilience in Nepalese individuals with earthquake-related spinal cord injury: a cross-sectional study. *BMC Psychiatry*, 18(1), 1-8.
- Biçer, İ., Çakmak, C., Demir, H. ve Kurt, M.E., (2020). Koronavirüs Anksiyete Ölçeği Kısa Formu: Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences*, 25: 216-225.
- Bitsika, V., Sharpley, C.F. & Bell, R. (2013). The buffering effect of resilience upon stress, anxiety and depression in parents of a child with an autism spectrum disorder. *J Dev Phys Disabil*, 25, 533–543. <https://doi.org/10.1007/s10882-013-9333-5>
- Bluth, K., Mullarkey, M. & Lathren, C. (2018). Self-compassion: A potential path to adolescent resilience and positive exploration. *Journal of Child and Family Studies*, 27(9), 3037-3047. <https://doi:10.1007/s10826-018-1125-1>
- Boelen, P. A., Reijntjes, A., & Carleton, R. N. (2014). Intolerance of uncertainty and adult separation anxiety. *Cognitive Behaviour Therapy*, 43(2), 133-144. <https://doi:10.1080/16506073.2014.888755>

- Bogoch, I. I., vd. (2020). Pneumonia of unknown aetiology in Wuhan, China: potential for international spread via commercial air travel. *Journal of Travel Medicine*, 27(2), 1-3. <https://doi.org/10.1093/jtm/taaa008>.
- Bonanno, G. (2004). Loss, trauma, and human resilience: Have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events?. *American Psychologist*, 59(1), 20-28. <https://doi:10.1037/0003-066X.59.1.20>
- Boswell, J. F., Thompson-Hollands, J., Farchione, T. J. ve Barlow, D. H. (2013). Intolerance of uncertainty: A common factor in the treatment of emotional disorders. *Journal of Clinical Psychology*, 69(6), 630–645.
- Buckner, J. C., Mezzacappa, E. ve Beardslee, W. R. (2003). Characteristics of resilient youths living in poverty: The role of self-regulatory processes. *Development and Psychopathology*, 15(1), 139-162.
- Budner, S. (1962). Intolerance of ambiguity as a personality variable. *Journal of Personality*, 30(1), 29–50
- Buhr, K. & Dugas, M. J. (2002). The Intolerance of Uncertainty Scale: Psychometric properties of the English version. *Behaviour Research and Therapy*, 40(8), 931- 945. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(01\)00092-4](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(01)00092-4).
- Buhr, K. & Dugas, M. J. (2012). Fear of emotions, experiential avoidance, and intolerance of uncertainty in worry and generalized anxiety disorder. *International Journal of Cognitive Therapy*, 5(1), 1-17. <https://guilfordjournals.com/>
- Büyükoztürk, Ş., Çalmak, K. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştıma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayınları.
- Carleton, R. N., Norton, M. P. J., & Asmundson, G. J. (2007). Fearing the unknown: A short version of the Intolerance of Uncertainty Scale. *Journal of anxiety disorders*, 21(1), 105-117. <https://doi:10.1016/j.janxdis.2006.03.014>
- Carleton, R. N., Mulvogue, M. K., Thibodeau, M. A., McCabe, R. E., Antony, M. M. & Asmundson, G. J. G. (2012). Increasingly certain about uncertainty: Intolerance of uncertainty across anxiety and depression. *Journal of Anxiety Disorders*, 26(3), 468–479. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2012.01.011>
- Ceviz, N., Tektaş, N., Basmacı, G. Ve Tektaş, M. (2020). Covid 19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen değişkenlerin analizi. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(2), 312-329.

- Chakraborty, K. & Chatterjee, M. (2020). Psychological impact of COVID-19 pandemic on general population in west bengal: a cross-sectional study. *Indian Journal of Psychiatry*, 62, 266–272.
- Chen, S. & Bonanno, G. A. (2020). Psychological adjustment during the global outbreak of COVID-19: A resilience perspective. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 12(1), 51-54.
- Chew, Q. H. Chia, F. L. A. Ng, W. K. Lee W. C. I. Tan, P. L. L. Wong, C. S. ... & Phua, E. J. (2020). Perceived stress, stigma, traumatic stress levels and coping responses amongst residents in training across multiple specialties during COVID-19 pandemic—A longitudinal study. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 17(18), 6572.
- Coleman, J. & Hagell, A. (2007). The nature of risk and resilience in adolescence. *Adolescence, risk and resilience: Against the odds* içinde. John Wiley & Sons, England.
- Colorado EE. (2017) *A mixed-method study of aidworkers in Sierra Leone during the 2014 2015 Ebola epidemic: exploring psychological distress, trauma, resilience, and coping*. [Unpublished doctoral dissertation]. Chicago School of Professional Psychology, Chicago.
- Correia, S., Luck, S. & Verner, E. (2020). Fight the pandemic, save the economy: Lessons from the 1918 flu. *Federal Reserve Bank of New York*, 5.
- Cullen, W., Gulati, G. & Kelly, B. D. (2020). Mentalhealth in the COVID-19 pandemic. *QJM: An International Journal of Medicine*, 113(5), 311-312. <https://doi.org/10.1093/qjmed/hcaa110>
- Çalışkan, E., Kargın, M., & Ersöğütçü, F. (2021). Hemşirelik öğrencilerinde covid-19 korkusu ile hemşirelik mesleğine yönelik tutum arasındaki ilişki. *Journal of Continuing Medical Education*, 30(3), 170-180.
- Çardak, M. (2012). *Affedicilik yönelimli psiko-eğitim programının affetme eğilimi, belirsizliğe tahammülsüzlük, psikolojik iyi oluş, sürekli kaygı ve öfke üzerindeki etkisinin incelenmesi*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çelebi, G. Y., (2020). Covid 19 Salgınına ilişkin tepkilerin psikolojik sağlamlık açısından incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 471-483

- Çınar, F. ve Müşerref, O., (2020). Türkiye'de COVID-19 pandemisine yönelik stratejilerin SWOT analizi ile değerlendirilmesi. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 1-11
- Çıtlak, Ş., & Pekdemir, Ü. (2020). An analysis on sleep habits and generalized anxiety levels of individuals during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Family Counseling and Education*, 5(1), 60-73.
- Çiftçi-Arıdağ, N., & Ermumcu, E. (2017). Examinations of perceived family functions, resilience and substance abuse of university students. *International Online Journal of Educational Sciences*, 9(2), 486-499.
- Çifçi, F. ve Demir, A. (2020). COVID-19 pandemisinde Türk profesyonel futbolcuların COVID-19 korkusu ve kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi*, 2(ö.s.1), 26-38. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1212213>
- Çölgeçen, Y. ve Çölgeçen, H. (2020). Covid-19 pandemisine bağlı yaşanan kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi: Türkiye örneği. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- D'Agostino, A. Demartini, B. Cavallotti, S. & Gambini, O. (2020). Mental health services in italy during the COVID-19 out break. *The Lancet Psychiatry*, 7(5), 385-387
- Davies, SE. (2013). National security and pandemics. *UN Chronicle*, 50(2), 20-24.
- Davydov, DM., Stewart, R., Ritchie, K. & Chaudieu, I. (2010). Resilience and mental health. *Clinical Psychology Review*, 30, 479-495.
- Değirmenci, S. S. (2017). *Gebelikte ayrılma anksiyetesi ve belirsizliğe tahammülsüzlükle ilişkisi*. [Tıpta Uzmanlık Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Eskişehir.
- Depoux, A., Martin, S., Karafillakis, E., Preet, R., Wilder-Smith, A. & Larson, H. (2020). The pandemic of social media panic travels faster than the COVID-19 outbreak. *Journal of Travel Medicine*, 27(3): 1- 2. <https://doi.org/10.1093/jtm/taaa031>
- Dhar, B. K., Ayithey, F. K., & Sarkar, S. M. (2020). Impact of COVID-19 on psychology among the university students. *Global Challenges*, 4(11), 2000038. <https://doi.org/10.1002/gch2.202000038>
- Dhawan, S. (2020). Online learning: A panacea in the time of COVID19 crisis. *Journal of Educational Technology Systems*, 49(1), 5-22.
- Doğan, T. (2015). Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102.

<https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/kisa-psikolojik-saglamlik-olcegi-toad.pdf>

- Douglas, P. K., Douglas, D. B., Harrigan, D. C. & Douglas, K. M. (2009). Preparing for Pandemic İnfluenza and İts Aftermath: Mental Health Issues Considered. *International journal of emergency mentalhealth*, 11(3), 137– 144.
- Dozois, D. J. A., Wilde, J. L. & Frewen, P. A. (2019). D. J. A. Dozois (Ed.). *Abnormal psychology perspectives*, içinde (95–125). London: Pearson.
- Dugas, M. J., Schwartz, A. & Francis, K. (2004). Intolerance of uncertainty, worry, and depression. *Cognitive Therapy And Research*, 28 (6), 835–842. <https://doi:10.1007/s10608-004-0669-0>
- Duman, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde COVID-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük. *The Journal of Social Sciences*, 8(4), 426-437. <https://doi.org/10.30520/tjsosci.748404>
- Duman, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük. *The Journal of Social Science*, 4(8), 426-437
- Eray, U. (2021). *Covid-19 geçiren hastaların depresyon, anksiyete, uyku kalitesi ve biyolojik ritimlerinin sağlıklı kontrollerle karşılaştırılması*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kafkas Üniversitesi, Kars.
- Erdem, İ. (2020). Koronavirüse (Covid-19) karşı Türkiye'nin karantina ve tedbir politikaları. *Turkish Studies*, 15(4), 377-388. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43703>
- Erguvan, F. M. (2015). *Üniversite öğrencilerinin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri ile psikolojik iyi olma düzeylerinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Erol, S. (2020). *Beliren yetişkinlerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri ile kişilerarası duyarlılık ve mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişki*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa.
- Ersöz, F., Ersöz T. ve Konuşkan, Ö., (2016). Belirsizlikle başa çıkmada etkili olan kriterlerin araştırılması: Bir üniversite uygulaması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3): 215-232.
- Feder, A., Fred-Torres, S., Southwick, S. M., & Charney, D. S. (2019). The biology of human resilience: Opportunities for enhancing resilience across the life span. *Biological Psychiatry*, 86(6), 443-453.

- Fitzpatrick, K. M. Harris, C. & Drawve, G. (2020). Fear of COVID-19 and the mental health consequences in america. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*. 12(1), 17-21.
- Fletcher, D. & Sarkar, M. (2013). Psychological resilience: a review and critique of definitions, concept sand theory. *European Psychologist*, 18(1), 12-23. <https://doi:10.1027/10169040/a000124>
- Freeston, M. H., Rhéaume, J., Letarte, H., Dugas, M. J. & Ladouceur, R. (1994). Why do people worry? *Personality and Individual Differences*, 17(6), 791–802.
- Freeston, M. H., Rhéaume, J., Letarte, H., Dugas, M. J. & Ladouceur, R. (1994). Why do people worry? *Personalit yand Individual Differences*, 17(6), 791–802. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(94\)90048-5](https://doi.org/10.1016/0191-8869(94)90048-5)
- Frenkel-Brunswik, E. (1949). Intolerance of ambiguity as an emotional and perceptual personality variable. *Journal of Personality*, 18, 108–143. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1949.tb01236.x>
- Fuller, H. R. & Huseth-Zosel, A. (2020). Lessons in resilience: Initial coping among older adults during the COVID-19 pandemic. *The Gerontologist*. 1-12.
- Geçgin, F. M. ve Sahranç, Ü. (2017). Belirsizliğe tahammülsüzlük ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal Of Education*, 7(4-özel sayı), 739- 755.
- Gencer N (2020). Pandemi sürecinde bireylerin koronavirüs (Kovid-19) korkusu: Çorum örneği. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 4, 153-1173.
- Gençöz, T. (1998). Korku: Sebepleri, sonuçları ve başetme yolları. *Kriz Dergisi*, 6(2).
- Göğebakan, T. (2020). Tarihteki diğer pandemiler: İnsanlık diğer ölümcül salgın hastalıklardan nasıl kurtuldu. Veri Analiz. <https://www.verianaliz.net/pandemi-tarihi-corona-covid19>
- Güloğlu, B. ve Kararımak, Ö. (2010). Üniversite öğrencilerinde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık. *Ege Eğitim Dergisi*, 11(2), 73-88.
- Gümüş, K. ve Sezgin, S. (2016). Multiple skleroz hastalarında belirsizliğe tahammülsüzlüğün intihar düşüncesine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(47), 475-486. <https://doi.org/10.17719/jisr.2016.1394>.
- Güngör, S. ve Atik, D. (2022). Bir aile sağlığı merkezine başvuran hastaların covid-19 aşısına yönelik düşünceleri ile covid-19 korkusunun değerlendirilmesi. *Karya J Health Sci*, 2022; 3(2): 154-160.
- Herman, E. S. & Chomsky, N. (2011). *Rızanın imalatı: Kitle medyasının ekonomi politiği*. Çev: Ender Abadoğlu, Bgst Yayınları, İstanbul.

- Hocaoğlu Ç. ve Erdoğan A. (2020). COVID-19 ve intihar. Coşar B.(Ed). *Psikiyatri ve COVID-19*, içinde (35-42). Türkiye Klinikleri, Ankara.
- Hossain, M. J., Ahmmed, F., Rahman, S. A., Sanam, S., Emran, T. B., & Mitra, S. (2021). Impact of online education on fear of academic delay and psychological distress 97 among university students following one year of COVID-19 outbreak in Bangladesh. *Heliyon*, 7(6), e07388.
- Kalmaz S. (2021). *Covid-19 geçirmiş kişilerde tedavi sonrası fiziksel aktivite korkusu ve depresyon*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Kandemir, A. (2019). *Psikoloji öğrencilerinin psikolojik sağlamlık, duygusal zekâ ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Kandemir, F. (2020). Bazı demografik değişkenler bağlamında Covid-19 pandemi neslinin dindarlık ve ölüm kaygısı ilişkisi üzerine ampirik bir araştırma. *Tokat İlmîyat Dergisi*, 8/1, 99 -129. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3876200>
- Kara, E. (2020). Öğretmenlerin *psikolojik sağlamlık düzeyini etkileyen faktörler*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin
- Karacaoğlu, K. ve Köktaş, G. (2016). Psikolojik dayanıklılık ve psikolojik iyi olma ilişkisinde iyimserliğin aracı rolü: Hastane çalışanları üzerine bir araştırma. *İş ve İnsan Dergisi*, 3(2), 119-127.
- Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 129-142. <https://doi:10.17066/pdrd.22262>
- Kararımak, Ö. ve Çetinkaya, R. S. (2011). Benlik saygısının ve denetim odağının psikolojik sağlamlık üzerine etkisi: Duyguların aracı rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 30-43.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Karaşin, Y., Yangın, M. ve Aşçı, S. (2022). Gebelerin covid-19 durumlarına göre anksiyete ve depresyon düzeylerinin karşılaştırması. *Journal of Academic Perspective on Social Studies*, (1), 11-18.
- Karataş, Z. (2020). COVID-19 Pandemisinin toplumsal etkileri, değişim ve güçlenme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 3-17.

- Karataş, Z. ve Uzun, K. (2021). Beliren yetişkinlerde COVID-19 korkusunun belirsizliğe tahammülsüzlük ve çeşitli değişkenlerce yordanmasının incelenmesi. A. N. Özker (Ed.), 8. *Atlas International Congresson Social Sciences Full Text Book* içinde (1033-1050). Iksad Global Publications, Adıyaman.
- Kasapoğlu, F. (2020). COVID-19 salgını sürecinde kaygı ile maneviyat psikolojik sağlamlık ve belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 599-614.
- Keskin, M. ve Özer-Kaya, D. (2020). COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67.
- Kessler, R. C. ve Essex, M. (1982). Marital status and depression: The importance of coping resources. *Social Forces*, 61(2), 484–507.
- Kırımoğlu, H., Çokluk, G. F. ve Yıldırım, Y. (2012). Türk antrenörlerin yılmazlık düzeylerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 115-127.
- Kilit, Z., Dönmezler, S., Erensoy, H. ve Berkol, T. (2020). Üniversite öğrencilerinde belirsizliğe tahammülsüzlük, endişe ve bilişsel sınav kaygısı ilişkisi. *Ortadoğu Tıp Dergisi*, 12(2), 262-268.
- Killgore, W. D. Taylor, E. C. Cloonan, S. A. & Dailey, N. S. (2020). Psychological resilience during the COVID-19 lockdown. *Psychiatry Research*, 291, 113216. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113216>
- Knowles, J. R. P., Gray, N. S., O'Connor, C., Pink, J., Simkiss, N., & Snowden, R. J. (2021). The role of hope and resilience in protecting against suicidal thoughts and behaviors during the covid-19 pandemic. *Archives Of Suicide Research* (ahead of print), 1-18. <https://doi.org/10.1080/13811118.2021.1923599>.
- Lathabhavan, R. (2021). First and second waves of covid-19: A comparative study on the impact of pandemic fear on the mental health of university students in India. *Journal of Loss and Trauma*, (0), 1-2. <https://doi.org/10.1080/15325024.2021.1950432>
- Lepore, S. J. & Revenson, T. A. (2014). *Resilience and post traumatic growth: Recovery, resistance, and reconfiguration*. Calhoun, L. G. ve Tedeschi, R. G. (Eds.), *Handbook of post traumatic growth: Research & practice* içinde. Psychology Press, New York.
- Liao, K. Y. H., & Wei, M. (2011). Intolerance of uncertainty, depression, and anxiety: the moderating and mediating roles of rumination. *Journal of Clinical Psychology*, 67(12), 1220–1239. <https://doi.org/10.1002/jclp.20846>

- Lightsey Jr, O. R. (1994). Positive automatic cognitions as moderators of the negative life event-dysphoria relationship. *Cognitive Therapy and Research*, 18(4), 353-365.
- Lu, H. (2020). Drug treatment options for the 2019-new coronavirus (2019-nCoV). *Bio Science Trends*, 14(1), 69-71. <https://doi.org/10.5582/bst.2020.01020>.
- Luthar, S. S. & Cicchetti, D. (2000). The construct of resilience: Implications for interventions and social policies. *Development and Psychopathology*, 12, 857– 885. <https://doi:10.1017/S0954579400004156>
- MacLeod, A. K. & Moore, R. (2000). Positive thinking revisited: Positive cognitions, well-being and mental health. *Clinical Psychology and Psychotherapy*. 7, 1-10.
- Marques, G., Drissi, N., Diez, I. T., Abajo, B. S., & Ouhbi, S. (2021). Impact of COVID19 on the psychological health of university students in Spain and their attitudes toward Mobile mental health solutions. *International Journal of Medical Informatics*, 147, 104369. <https://doi.org/10.1016/j.ijmedinf.2020.104369>
- Masten, A.S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227. <https://doi:10.1037//0003-066X.56.3.227>
- Masten, A.S., Best, K.M. & Garmezy, N. (1990). Resilience and development: Contributions from the study of children who overcome adversity. *Development and Psychopathology*, 2(4), 425-444. <https://doi.org/10.1017/S0954579400005812>
- Masten, A. S., & Coatsworth, J. D. (1998). The development of competence in favorable and unfavorable environments: Lessons from successful children. *American Psychologist*, 53, 205–220.
- Meeten, F., Dash, S. R., Scarlet, A. L. S., & Davey, G. C. L. (2012). Investigating the effect of intolerance of uncertainty on catastrophic worrying and mood. *Behaviour Research And Therapy*, 50(11), 690-698.
- Memiş Doğan, M., & Düzel, B. (2020). Covid-19 özelinde korku-kaygı düzeyleri. *Turkish Studies*, 15(4), 739-752.
- Mertens, G., Gerritsen, L., Duijndam, S., Salemink, E., & Engelhard, I. M. (2020). Fear of the coronavirus (COVID-19): Predictors in an online study conducted in March 2020. *Journal of Anxiety Disorders*, 74, 102258. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2020.102258>
- Mi, T. Yang, X. Sun, S. Li, X. Tam, C. C. Zhou, Y. & Shen, Z. (2020). Mental health problems of HIV healthcare providers during the COVID-19 Pandemic: The Interactive Effects of Stressors and Coping. *AIDS and Behavior*. 1-10.

- Mostafaie, M., Mirzaian, B., & Zakariaiei, Z. (2015). Comparison intolerance uncertainty, worry and rumination in suicide attempts and normal. *European Psychiatry*, 30, 960. [https://doi.org/10.1016/s0924-9338\(15\)30756-2](https://doi.org/10.1016/s0924-9338(15)30756-2).
- Nie, A. Su, X. Zhang, S. Guan, W. & Li, J. (2020). Psychological impact of COVID19 outbreak on frontline nurses: A crosssectional survey study. *Journal of Clinical Psychology*.
- O'Dwyer, S.T., Moyle, W., Taylor, T., Creese, J. & Zimmer-Gembeck, M. (2017). In the iron words: How family carers of people with dementia understand resilience. *Behavioral Sciences*, 7(3), 57. <https://doi:10.3390/bs7030057>
- Oğurlu, E. (2020). Tarih boyunca pandemiler ve uluslararası sisteme etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- Olaimat, A. N., Aolymat, I., Elshoryi, N., Shahbaz, H. M., & Holley, R. A. (2020). Attitudes, anxiety, and behavioral practices regarding COVID-19 among university students in Jordan: a cross-sectional study. *The American Journal of Tropical Medicine and Hygiene*, 103(3), 1177-1183.
- Olson, E. A., Rosso, I. M., Demers, L. A., Divatia, S, & Killgore, W. D. (2016). Sex differences in psychological factors associated with social discounting. *Journal of Behavioral Decision Making*, 29(1), 60-66.
- Ornell, F., Schuch, J. B., Sordi, A. O., & Kessler, F. H. P. (2020). ‘‘Pandemic fear’’ and COVID-19: Mental health burden and strategies. *Brazilian Journal of Psychiatry*, 42(3), 232-235.
- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (5), 376-394.
- Öz-Ceviz, N., Tektaş, N., Basmacı, G. ve Tektaş, M. (2020). COVID-19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen değişkenlerin analizi. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(2), 312-329. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1426723>
- Özdemir, N. ve Adıgüzel, V. (2021). Sağlık çalışanlarında sosyal zekâ, benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki ve etkilyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 12(1), 18-28. <https://doi.org/10.14744/phd.2020.96658>
- Özgen, F. ve Aydın, H. (1999). Travma sonrası stres bozukluğu. *Klinik Psikiyatri*, 1(34-41). https://jag.journalagent.com/kpd/pdfs/KPD_2_1_34_41.pdf
- Özgünay, Ş. E., Eminoğlu, Ş., Karasu, D., Karaca, Ü. & Özyaprak, B. (2021). Knowledge of doctors working in surgical clinics about delirium. *BSJ Health Sci*, 4(3): 234-239.

- Özgüven, İ. E. (1992). Üniversite öğrencilerinin sorunları ve baş etme yolları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (7), 5-13.
- Öztürk, Ö. (2013). *İntihar olasılığı ve aile işlevselliği arasındaki ilişkide bilişsel esneklik ve belirsizliğe tahammülsüzlük değişkenlerinin aracı rolü*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pak, M. D., Özcan, E. ve Çoban, A. İ. (2017). Acil servis çalışanlarının ikincil travmatik stres düzeyi ve psikolojik dayanıklılığı. *Journal of International Social Research*, 10(52).
- Pakpour, A. H., & Griffiths, M. D. (2020). The fear of COVID-19 and its role in preventive behaviors. *Journal of Concurrent Disorders*, 2(1), 58-63.
- Paredes, M. R. Apaolaza, V. Fernandez-Robin, C. Hartmann, P. & Yañez-Martinez, D. (2020). The impact Of The COVID-19 pandemic on subjective mental well-being: The interplay of perceived threat, future anxiety and resilience. *Personality and Individual Differences*. 110455.
- Parıldar, H. (2020). Tarihte bulaşıcı hastalık salgınları. *Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi*, 30, 19-26
- Parkes, M. Stein, S. & Reading, C. (2014). Student preparedness for university e-learning environments. *The Internet and Higher Education*. 25, 1–10.
- Parlapani, E., Holeva, V., Nikopoulou V. A., Sereslis, K., Athanasiadou, M., Godosidis, A., Stephanou, T. & Diakogiannis, I. (2020). Intolerance of uncertainty and loneliness in older adults during the covid-19 pandemic. *Frontiers in Psychiatry*, 11(842), 1-12. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2020.00842>.
- Peng, D. Wang, Z. & Xu, Y. (2020). Challenges and Opportunities in mental health services during the COVID-19 pandemic. *General Psychiatry*, 33(5).
- Polizzi, C. Lynn, S. J. & Perry, A. (2020). Stress and coping in the time of COVID-19: Pathways to resilience and recovery. *Clinical Neuropsychiatry*, 17(2).
- Poyrazlı, Ş. ve Can, A. (2020). Çevrim içi psikolojik danışma: Etik kuralları, COVID-19 süreci, öneriler. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(1), 59-83.
- Prime, H. Wade, M. & Browne, D. T. (2020). Risk and resilience in familywell-beingduringthe COVID-19 pandemic. *American Psychologist*, 75(5), 631-643.
- Rahat, E. & İlhan, T. (2016). Coping styles, social support, relational selfconstrual, and resilience in predicting students' adjustment to university life. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 16(1), 187-208. <https://doi:10.12738/estp.2016.1.0058>
- Rahman, S. (2021). Tıp fakültesi öğrencilerinin covid-19 fobi durumlarının değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi*, 35(1), 68-73.

- Reardon, S. (2015). Ebola's mental-health woundslinger in Africa: Health-care workers struggle to help people who have been traumatized by the epidemic. *Nature*, 519(7541), 13-15.
- Reizer, A., Geffen, L. & Koslowsky, M. (2021). COVID-19 Karantinası altındaki yaşam: Belirsizliğe tahammülsüzlük ve psikolojik sıkıntı arasındaki ilişki üzerine. *Psikolojik Travma: Teori, Araştırma, Uygulama ve Politika*, 13 (4), 432437. <https://doi.org/10.1037/tra0001012>
- Reijntjes, A. & Carleton N. (2014). *Intolerance of uncertainty and adult separation anxiety*. Pages 133-144. <https://doi.org/10.1080/16506073.2014.888755>
- Rettie, H. & Daniels, J. (2020). Coping and tolerance of uncertainty: Predictors And mediators of mental health during the COVID-19 pandemic. *American Psychologist*. <http://dx.doi.org/10.1037/amp0000710>
- Rivera, R. M., & Carballea, D. (2020). Coronavirus: A trigger for OCD and illness anxiety disorder?. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 12(1), 66-66.
- Robichaud, M. & Dugas, M. J. (2015). *The generalized anxiety disorder workbook*. New Harbinger Publications, Inc, Oakland.
- Rothan, H. A. & Byrareddy, S. N. (2020). The epidemiology and pathogenesis of coronavirus disease (COVID-19) outbreak. *Journal of Autoimmunity*, 109, 1-4. <https://doi.org/10.1016/j.jaut.2020.102433>
- Rutter, M. (2006). Implications of resilience concepts for scientific understanding. *Annals of the New York Academy of Sciences*. 1094(1), 1-12. <https://doi:10.1196/annals.1376.002>
- Saatçi, E. (2020). *Üniversite öğrencilerinde kendini engelleme, mükemmeliyetçilik, belirsizliğe tahammülsüzlük ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, İstanbul.
- Sakan, D., Žuljević, D., & Rokvić, N. (2020). The role of basic psychological needs in well-being during the COVID-19 outbreak: A self-determination theory perspective. *Frontiers in Public Health*, 8, 713.
- Sakaoğlu, H. H., Orbatu, D., Emiroglu, M., & Çakır, Ö. (2020). Covid-19 salgını sırasında sağlık çalışanlarında spielberger durumluk ve sürekli kaygı düzeyi: Tepecik Hastanesi örneği. *Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi*, 30, 1-9.
- Sallam, M., Dababseh, D., Yaseen, A., Al-Haidar, A., Ababneh, N. A., Bakri, F. G., & Mahafzah, A. (2020). Conspiracy beliefs are associated with lower knowledge and

- higher anxiety levels regarding COVID-19 among students at the University of Jordan. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(14), 4915.
- Sarı, S. (2007). *Sürekli Kaygının Yordayıcıları Olarak Belirsizliğe Tahammülsüzlük, Endişe ile İlgili İnançlar ve Kontrol Odağının İncelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Sarı, S., ve Dağ, İ. (2009). Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği, Endişe ile İlgili Olumlu İnançlar Ölçeği ve Endişenin Sonuçları Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 261-70.
- Saricali, M., Satici, S. A., Satici, B., Gocet-Tekin, E., & Griffiths, M. D. (2020). Fear of COVID-19, mindfulness, humor, and hopelessness: a multiple mediation analysis. *International journal of mental health and addiction*, 1-14. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00419-5>
- Sarıçam, H. (2014). Belirsizliğe tahammülsüzlüğün mutluluğa etkisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8), 1-12.
- Sarıçam, H., Erguvan, F. M., Akın, A. ve Akça, M. Ş. (2014). Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12) Türkçe formu: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Route Educational And Social Science Journal*, 1(3), 148-157.
- Savaş, E. (2021). *Pandemi sürecinde yetişkinlerin öz şefkat ve duygu düzenleme becerilerinin, belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri ve psikolojik semptomları ile ilişkisinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Sherman, I. W. (2016). *Dünyamızı Değiştiren On İki Hastalık*. (Çev. Emel Tümbay, Mine Anğ Küçükler). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Shigemura, J., Ursano, R. J., Morganstein, J. C., Kurosawa, M., & Benedek, D. M. (2020). Public responses to the novel 2019 coronavirus (2019- nCoV) in Japan: Mental health consequences and target populations. *Psychiatry and clinical neurosciences*, 74(4), 281.
- Smith, B. W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P. & Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: Assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15(3), 194-200. <https://doi.org/10.1080/10705500802222972>.
- Song, J., Song, T. M., Seo, D. C., Jin, D. L., & Kim, J. S. (2017). Social big data analysis of information spread and perceived infection risk during the 2015 Middle East

- respiratory syndrome outbreak in South Korea. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 20(1), 22-29.
- Sun, J. & Stewart, D. (2007). Age and gender effects on resilience in children and adolescents. *International Journal of Mental Health Promotion*, 9(4), 16-25. <https://doi.org/10.1080/14623730.2007.9721845>.
- Tagay, O., Karataş, Z., Bayar, O. ve Savi-Çakar, F. (2016). Resilience and life satisfaction as the predictors of general self-efficacy. *Global Journal of Guidance and Counseling in Schools: Current Perspectives*, 6(2), 45-51.
- Tapan, Ş. (2022). *Üniversite öğrencilerinde Covid-19 korkusu ve umutsuzluk arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın aracılık rolü*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Taylor, S.(2019). The psychology of pandemics: Preparing for the next global outbreak of infectious disease. *Asian Communication Research*, 17(2), 98-103.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020). *Yeni Koronavirüs (Covid-19). (Bilgilendirme dokümanı)*. Ankara: Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Erişim Tarihi: 8 Mart 2021. https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi.Pdf
- TDK, (2021). <https://sozluk.gov.tr/> (erişim tarihi: 12.10.2022)
- Tekin, E. (2020). COVID-19 Kaygısının motivasyon üzerindeki etkisi: Z kuşağı üzerine bir araştırma. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- Tosun, S. (2017). *İnfluenza (grip) nedir?, Ne değildir?*. İzmir Tabip Odası.
- Tönbül, Ö. (2020). Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrası 20-60 yaş arası bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 2(2), 159-174.
- Tsurugano, S., Nishikitani, M., Inoue, M., & Yano, E. (2021). Impact of the covid-19 pandemic on working students: Results from the labour force survey and the student lifestyle survey. *Journal of Occupational Health*, 63(1), e12209. <https://doi.org/10.1002/1348-9585.12209>
- Tükel, R. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde ruh sağlığı. Türk Tabipler Birliği Covid-19 Pandemisi Altıncı Ay Değerlendirme Raporu. 30.09.2020. https://www.ttb.org.tr/arsiv_haber.php
- Tümlü, G. Ü. ve Reçepoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Journal Of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3).

- Uçar, İ. (2019). *Yetişkinlerde bilişsel duygu düzenleme stratejileri ile belirsizliğe tahammülsüzlük ve çocukluk çağı ebeveyn tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Uzun, K. (2016). *Akademik özyeterliğin yordayıcıları: Belirsizliğe tahammülsüzlük, endişe ile ilgili olumlu inanç ve akademik kontrol odağı*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Üstün, Ç. (2020). Pandemi tarihinde üç hastalık ve Covid-19 pandemisinin sosyal etkisinin bu hastalıklarla değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- Varma, P., Junge, M., Meaklim, H., & Jackson, M. L. (2021). Younger people are more vulnerable to stress, anxiety and depression during COVID-19 pandemic: A global cross-sectional survey. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 109, 110236.
- Velde, F. R. (2020). What happened to the US economy during the 1918 influenza pandemic? A view through high-frequency data. *Federal Reserve Bank of Chicago, Working Paper*, 2020-11. Erişim Tarihi: Nisan 2021.
- Walsh, F. (2015). *Strengthening family resilience* (3rd ed.). The Guilford Press, New York.
- Wang, C., Pan, C., Wan, X., Tan, Y., Xu, Y., Ho, C. S., & Ho, R. C. (2020). Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (covid-19) epidemic among the general population in china. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 17(5), 1729. <https://doi.org/10.3390/ijerph17051729>
- Wang, W., Tang, J. & Wég, F., (2020) Updated understanding of the outbreak of 2019 Novel Coronavirus (2019 Ncov) in Wuhan China. *J Med Virol*, 92: 441-447
- Winders, S. J. (2014). From extraordinary invulnerability to ordinary magic: A literature review of resilience. *Journal of European Psychology Students*, 5(1). <https://doi:10.5334/jeps.bk>
- World Health Organization, (2020a). *Q & A on coronaviruses (COVID-19)*. Erişim Tarihi: 10 Nisan2021. <https://www.who.int/emergencies/77>
- World Health Organization, (2020b). *Naming the coronavirus disease (COVID-19) and the virus that causes it*. Erişim Tarihi: 10 Nisan 2021. [https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus2019/technicalguidance/naming-the-coronavirus-disease-\(covid-2019\)-andthe-virus-that-causes-it](https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus2019/technicalguidance/naming-the-coronavirus-disease-(covid-2019)-andthe-virus-that-causes-it)

- Wright, M.O.D. ve Masten, A.S. (2005). *Resilience processes in development*. Handbook of resilience in children içinde. Kluwer Academic/Plenum, New York.
- Wu, D., Yu, L., Yang, T., Cottrell, R., Peng, S., Guo, W., & Jiang, S. (2020). The impacts of uncertainty stress on mental disorders of chinese college students: Evidence from a nationwide Study. *Frontiers in psychology*, 11, 243. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00243>.
- Xiang, Y. T., Yang, Y., Li, W., Zhang, L., Zhang, Q., Cheung, T., & Ng, C. H. (2020). Timely mental health care for the 2019 novel coronavirus outbreak is urgently needed. *The lancet psychiatry*, 7(3), 228-229.
- Yalçın, İ. (2020). *COVID-19 korkusu ile ruh sağlığı değişkenleri arasındaki ilişkide koruyucu ve risk faktörlerinin moderatör etkisi*. (Proje No. 20Y0901009) [Bilimsel Araştırma Projesi, Ankara Üniversitesi]. https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/72777/BAP_PROJE_SONUC_RAPORU.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Yıldırım, M., & Solmaz, F. (2022). COVID-19 burnout, COVID-19 stress and resilience: Initial psychometric properties of COVID-19 Burnout Scale. *Death Studies*, 46(3), 524-532.
- Yıldırım, O. ve Kumcağız, H. (2021). Salgın Hastalıkla Mücadele Psiko-Eğitim Programı'nın ergenlerin Covid-19 korkusu ve psikolojik sağlamlık düzeylerine etkisi, *Cumhuriyet International Journal of Education*, 10 (4).
- Zhu, J. Sun, L. Zhang, L. Wang, H. Fan, A. Yang, B. ... & Xiao, S. (2020a). Prevalence and influencing factors of anxiety and depression symptoms in the first-line medical staff fighting against COVID-19 in Gansu. *Frontiers in Psychiatry*. 11, 386-389.

EKLER

Ek 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli Katılımcı;

Sizi Mihriban KAZIMOĞLU ÇAKAR tarafından yürütülen Üniversite Öğrencilerinin Covid-19 Kaygısı ve Belirsizlik Karşısındaki Tutumlarının Psikolojik Sağlık Düzeyleri Açısından İncelenmesi ”başlıklı araştırmaya davet ediyorum. Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin yaşanan Covid-19 kaygısı karşısındaki belirsizliğe karşı gösterdikleri tutum ile psikolojik sağlıkları arasındaki ilişkileri incelemektir. Araştırmada sizden tahminen 7-8 dk.ayırmanız istenmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup bilgileriniz **gizli tutulacaktır.** Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya mihruban@kocaeli.edu.tr e-posta adresinden ulaşabilirsiniz.

Mihriban KAZIMOĞLU ÇAKAR

Ek 2: Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcı;

Bu araştırma, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bilim Dalı öğrencisi Mihriban ÇAKAR tarafından Prof..Dr..Figen AKÇA danışmanlığında yürütülen yüksek lisans tez çalışmasıdır. Bu araştırma kapsamında üniversite öğrencilerinin yaşanan Covid 19 kaygısı karşısındaki belirsizliğe karşı gösterdikleri tutum ile psikolojik sağlamlıkları ve hayat amaçları arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamaktadır.

Sizden her bir ölçeği, değerlendirerek size uygun cevaplar vermeniz beklenmektedir.

Toplanan veriler, sadece araştırma kapsamında bilimsel amaçlarla kullanılacak olup hiçbir kişi veya gruba verilmeyecektir.

Bu çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak isterseniz araştırmacıya () ulaşabilirsiniz.

Çalışma ortalama 7-8 dakika sürecektir. Katılımınız için şimdiden teşekkür ederim.

Psikolojik Danışman Mihriban KAZIMOĞLU ÇAKAR

Email: !

Prof.Dr. Figen AKÇA

Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fak, EBB.

- 1.Cinsiyetiniz () Kadın () Erkek
- 2.Yaşınız.....
- 3.Medeni Durumunuz () Bekar () Evli
- 4.Üniversiteniz.....
- 5.Fakülteniz.....
- 6.Bölümünüz.....
- 7.Covid-19 geçirdiniz mi? () Evet () Hayır
- 8.Kronik rahatsızlığınız var mı? () Evet () Hayır
- 9.Aşı yaptırdınız mı? () Evet () Hayır

Ek 3: KoronavirüsAnksiyete Ölçeği Kısa Formu

<u>Son 2 haftada aşağıda belirtilen durumları ne kadar sık yaşadınız?</u>		Hiçbir zaman	Nadir, bir veya iki günden az	Birkaç gün	7 günden fazla	Son 2 hafta da neredeyse hergün
1	Koronavirüs ile ilgili haberleri okuduğum veya dinlediğim zaman başımın döndüğünü ve sersemleştığimi hissettim veya bayılacakmış gibi oldum.	0	1	2	3	4
2	Koronavirüsü düşündüğüm için uykuya dalmada ya da uyumada sorun yaşadım.	0	1	2	3	4
3	Koronavirüs ile ilgili konuları düşündüğümde ya da bu konulara maruz kaldığımda inme inmiş gibi hissettim veya dondum kaldım.	0	1	2	3	4
4	Koronavirüs ile ilgili konuları düşündüğümde ya da bu konulara maruz kaldığımda iştahım kaçtı.	0	1	2	3	4
5	Koronavirüs ile ilgili konuları düşündüğümde ya da bu konulara maruz kaldığımda mide bulantısı ya da mide problemleri yaşadım.	0	1	2	3	4

Ek 4: Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

	Hiç uygun değil	Uygun değil	Biraz uygun	Uygun	Tamamen uygun
Sıkıntılı zamanlardan sonra kendimi çabucak toparlayabilirim.	1	2	3	4	5
Stresli olayların üstesinden gelmekte güçlük çekerim.*	1	2	3	4	5
Stresli durumlardan sonra kendime gelmem uzun zaman almaz.	1	2	3	4	5
Kötü bir şeyler olduğunda bunu atlatmak benim için zordur.*	1	2	3	4	5
Zor zamanları çok az sıkıntıyla atlattırım.	1	2	3	4	5
Hayatımdaki olumsuzlukların etkisinden kurtulmam uzun zaman alır.*	1	2	3	4	5

Ek 5: Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12)

Lütfen aşağıdaki maddelerin karşısında bulunan ve maddelere ne kadar katıldığınızı gösteren sayılardan size en uygun olanını işaretleyiniz. (1) Bana hiç uygun değil, (2) Bana çok az uygun, (3) Bana biraz uygun, (4) Bana çok uygun ve (5) Bana tamamen uygun.

1. Beklenmedik olaylar canımı çok sıkar.	1	2	3	4	5
2. Bir durumda ihtiyacım olan tüm bilgilere sahip değilsem sınırlarım bozulur.	1	2	3	4	5
3. İnsan sürprizlerden kaçınmak için daima ileriye bakmalıdır.	1	2	3	4	5
4. En iyi planlamayı yapsam bile beklenmedik küçük bir olay her şeyi mahvedebilir.	1	2	3	4	5
5. Geleceğin bana neler getireceğini her zaman bilmek isterim.	1	2	3	4	5
6. Bir duruma hazırlıksız yakalanmaya katlanamam.	1	2	3	4	5
7. Her şeyi önceden ayrıntılı bir şekilde organize edebilmeliyim.	1	2	3	4	5
8. Belirsizlik beni hayatı dolu dolu yaşamaktan alıkoyar.	1	2	3	4	5
9. Harekete geçme zamanı geldiğinde, belirsizlik elimi kolumu bağlar.	1	2	3	4	5
10. Belirsizlik yaşadığımda pekiyi çalışmam.	1	2	3	4	5
11. En küçük bir şüphe bile hareket etmemi engeller.	1	2	3	4	5
12. Tüm belirsiz durumlardan uzak durmak zorundayım.	1	2	3	4	5

Ek 6: Koronavirüs Anksiyete Ölçeğinin Kullanım İzin Belgesi

ölçek izni Gelen Kutusu x

M **Mihriban Kazımoğlu** 24 Ağu 2020 Pzt 10:35 ☆
Değerli hocam merhabalar.Ben Uludağ Üniversitesi Pdr yüksek lisans öğrencisi Mihriban Kazımoğlu. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığınız Koronavirüs Anks

İsmail BiÇER 24 Ağu 2020 Pzt 10:53 ☆ ↶ ⋮
Alıcı: ben ▾

Merhaba,

Tabii ki çok memnun olurum. Çalışmalarınızda başarılar dilerim. Ölçekten alınan en yüksek puan 20'dir. 9 ve üzeri puanlar anksiyete seviyesi yüksek olarak yorumlanabilir. Ölçeği ekte paylaşıyorum.

İyi Çalışmalar.

www.arel.edu.tr

Öğr. Gör. İsmail BiÇER
Bölüm Başkanı / Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü
Meslek Yüksekokulu / Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik Programı

24 Ağu 2020 Pzt. saat 10:36 tarihinde Mihriban Kazımoğlu

Öğr. Gör. İsmail BiÇER
Bölüm Başkanı / Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü

Ek 7: Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Kullanım İzin Belgesi

ölçek izni Gelen Kutusu x

M **Mihriban Kazımoğlu**
Alıcı: hakansarıcam

Değerli hocam merhabalar.
Ben Uludağ Üniversitesi Pdr yüksek lisans öğrencisi Mihriban Kazımoğlu Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığımız Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği'ni tezimde kullanabilmek için izninizi ve ölçek maddelerini sizden rica ederim.
İyi çalışmalar

24 Ağu 2020 Pzt 14:31 ☆ ↶ ⋮

Hakan Sarıçan
Alıcı: ben

Mihriban Merhaba,
Ölçek maddeleri ve puanlama bilgileri ektedir. Tezinde memnuniyetle kullanabilirsin.
Danışman hocana selamlar.
Kolaylıklar dilerim.

24 Ağustos 2020 Pazartesi tarihinde Mihriban Kazımoğlu
Değerli hocam merhabalar.
Ben Uludağ Üniversitesi Pdr yüksek lisans öğrencisi Mihriban Kazımoğlu Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığımız Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği'ni tezimde kullanabilmek için izninizi ve ölçek maddelerini sizden rica ederim.
İyi çalışmalar

24 Ağu 2020 Pzt 21:29 ☆ ↶ ⋮

Assoc. Prof. Dr. Hakan SARIÇAM
Psychological Counselor-PhD
Sivas Cumhuriyet University
Faculty of Education
Phone (IP): +90346 219 1224 - 4630
Sivas/Turkey

hakan.saricam@sivasjc.edu.tr

Ek 8: Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Kullanım İzin Belgesi

ölçek izni Gelen Kutusu x ✕ 📄 🔗

M **Mihriban Kazımoğlu** 24 Ağu 2020 Pzt 14:08 ☆ ↶ ⋮
Alıcı: tayfun ▾

Değerli hocam merhabalar.
Ben Uludağ Üniversitesi Pdr yüksek lisans öğrencisi Mihriban Kazımoğlu. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığınız Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeğini tezimde kullanabilmek için izninizi ve ölçek maddelerini sizden rica ederim.
İyi çalışmalar

t **Tayfun Dogan** 25 Ağu 2020 Sal 12:45 ☆ ↶ ⋮
Alıcı: ben ▾

Merhaba,
Ölçeği web sitemden indirerek kullanabilirsiniz.
Kolay gelsin.

24.08.2020, 14:09, "Mihriban Kazımoğlu"

Değerli hocam merhabalar.
Ben Uludağ Üniversitesi Pdr yüksek lisans öğrencisi Mihriban Kazımoğlu. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığınız Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeğini tezimde kullanabilmek için izninizi ve ölçek maddelerini sizden rica ederim.
İyi çalışmalar

Doç. Dr. Tayfun Doğan
Üsküdar Üniversitesi
Psikoloji Bölümü

EK 9: Araştırma ve Yayın Etik Kurul Kararı**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ****ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI****OTURUM TARİHİ**

08.09.2020

OTURUM SAYISI

2020/18

KARAR NO: 04/d

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanlığının 01.09.2020 tarih ve 1851 sayılı 801833010 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi Mihriban KAZIMOĞLU'nun tez konusu değişikliği önerisi konulu yazısı ve ekleri görüşmeye açıldı.

Yapılan görüşmeler sonunda; Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı 801833010 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi Mihriban KAZIMOĞLU'nun "Üniversite Öğrencilerinde Covid-19 Kaygısı ve Belirsizlik Karşısındaki Tutumlarının Psikolojik Sağlık Düzeyleri Açısından İncelenmesi" isimli tez konusu değişikliği önerisinin UÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinin 28/1 maddesi uyarınca uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ÖZ GEÇMİŞ		
Adı-Soyadı	Mihriban KAZIMOĞLU ÇAKAR	
Bildiği yabancı diller	İngilizce	
Eğitim durumu	Başlama-bitirme	Kurum adı
Lise	2009	2012 Bursa Hasan Ali Yücel Lisesi
Lisans	2013	2017 Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Çalıştığı kurum	Başlama-ayrılma	Çalışılan kurumun adı
	1.	2017-2018 Bursa – Hacı Saide Zorlu Özel Eğitim Okulu
	2.	2019-2020 Bursa – Fatih Sultan Mehmet Ortaokulu
Yayınlar	Kazımoğlu, M. & Oğuz Duran, N. (2019). Türkiye’de Üniversite Öğrenimi Gören Ahıskalı Öğrencilerin Yaşam Doyumlarının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. <i>OPUS International Journal of Society Researches</i> , 14 (20) , 1070-1094. https://doi:10.26466/opus.612655	
	Tarih Adı-soyadı İmza	01/09/2022 Mihriban KAZIMOĞLU ÇAKAR